

Праваслаўным хрысціянам Беларусі

Дарагія суайчыннікі!

Віншую вас з Ражджавым Хрыстовым.

Гэта светлае свята дорыць нам радасць, нападзіць сэрца любою да блізкіх, імкненнем зрабіць свет лепш. Яно ўвасабляе традыцыі праваслаўя і служыць сімвалам надзеі і аднаўлення людзей у імя сцвярджэння міласэрнасці, чалавечасці і дабра.

У наш няпросты час менавіта гэтыя каштоўнасці з'яўляюцца асновай мірнага, стваральнага жыцця, неабходнага для дабрабыту і росквіту краіны.

Хай святочны настрой калядных дзён стане невычэрпнай крыніцай духоўных сіл для працы, творчасці і зносінаў з блізкімі.

Будзем імкнуцца да згоды і ўзаема разумення, шукаць тое, што аб'ядноўвае нас, і разам працаваць на карысць роднай Беларусі.

Жадаю вам моцнага здароўя, аптымізму і выканання заповітных жаданняў.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

7 студзеня 2017 года

Рэдакцыя плюс...

У кантэксце ГАЛОЎНАЙ КАШТОЎНАСЦІ

Напрыканцы мінулага года ў рэдакцыі "Культуры" адбылася сустрэча з дэпутатамі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь — прадстаўнікамі камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Ігарам Марзлюком, Аленай Анісім і Ірынай Дарафеевай. Фармат сустрэчы аб'яднаў дзве папулярныя рубрыкі "Рэдакцыя плюс..." і "Гарачая лінія". У выніку ў размове паўдзельнічалі не толькі журналісты "К", але і чытачы. Сустрэча была прысвечана падсумаванню вынікаў "Года культуры" ў Рэспубліцы Беларусь, заканадаўству ў сферы культуры, актуальным пытанням развіцця айчынай культуры і яе эфектыўнасці.

Алена АНІСИМ: — Адметнасцю года стала, мяркую, тое, што не толькі бюджэтныя арганізацыі, але і грамадскія ініцыятывы імкнуліся актыўна выкарыстаць брэнд "Года культуры". Сярод таго мноства разнастайных мерапрыемстваў не маю магчымасці нешта вылучыць. Але важна тое, што наметалася тэндэнцыя па спалучэнні нацыянальнай культуры і бізнесу. Шэраг прыватнікаў пачалі не толькі ахвяраваць на культурныя праекты, але і рабіць інвестыцыі ў гэту сферу, атрымліваючы дывідэнды. Хочацца колькі слоў сказаць пра тую працу, якую мы з калегамі распачалі ў справе падтрымкі культуры. І Таварыства беларускай мовы, і я як дэпутат парламента накіроўвала зварот да нашага Урада з тым, каб на сферу культуры павялічылі працэнт у рэспубліканскім бюджэце. Прыемна адзначыць, што наша прапанова была падтрымана Міністэрствам культуры, каб выдаткі складалі два працэнты ад бюджэту. Такім чынам, упершыню ў 2016 годзе атрымалася спыніць падзенне адлічэнняў на культуру.

Падрыхтаваў Кастусь АНТАНОВІЧ

— Пытанне пра найбольш значныя падзеі "Года культуры" задавалі многія з нашых чытачоў. Назавіце, калі ласка, яскравыя падзеі "Года культуры", калі выключыць з пераліку сталыя і паўтаральныя імпрэзы (фестывалі, конкурсы, юбілейныя і памятнаыя даты і гэтак далей, якія адбыліся б, як кажуць, пры любым надвор'і).

Ірына ДАРАФЕЕВА: — Летась у сферы культуры краіны было зроблена вельмі шмат, усё і не згадаць. Напэўна, важна расказаць пра тое, што кожны з нас зрабіў у межах "Года культуры". Асабіста ў мяне атрымалася плённай праца з многімі прадстаўнікамі музычнай культуры нашай краіны. Яскравым вынікам такога супрацоўніцтва сталі прэм'еры мюзіклаў "Казанова", "Джэйн Эйр", а таксама "Сем таямніц Беларусі". Яны сталі сапраўднымі святамі для гледачоў, але найперш для студэнтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, якія былі актыўна задзейнічаны ў пастаноўках. Такая практыка робіць з нашых студэнтаў сапраўдных прафесіяналаў, артыстаў. А гэта праца на будучыню.

Ігар МАРЗЛЮК: — Хачу дадаць: вельмі важна, што Міністэрства культуры станоўча адгукнулася на гэту прапанову. У мяне таксама гэты год аказаўся вельмі плённым. Так, дзякуючы ў тым ліку і маім высілкам быў прыняты Кодэкс аб культуры. Калі браць заканадаўчы аспект — для мяне гэта самая галоўная падзея. Апроч таго, як сенатар Савета Рэспублікі 5 склікання ініцыяваў Указ Прэзідэнта аб паляпшэнні і ўдасканаленні заканадаўства ў сферы захавання археалагічнай спадчыны. Для мяне асабіста самай вялікай падзеяй года стала рэканструкцыя і рэстаўрацыя гістарычнага цэнтру Мсціслава. Той, хто быў у гэтым горадзе раней, не пазнае яго. Ганаруся, што разам з калегамі, найперш, археолагам Лявомам Калядзінскім, зрабіў у Мсціславе другое "Бярэсце" — над раскопам старажытнай маставой і рэшткамі гарадскіх умацаванняў. Быў выкарыстаны новы метада кансервацыі, які эканоміў вялікія дзяржаўныя сродкі.

Працяг — на старонцы 3.

Дэталёвы разгляд

Людзі — розныя, народ — адзіны

Хоць неперадзятая "разбор палётаў" — рэч абсалютна неабходная, калі не хочаш у перспектыве паўтарэння ўжо зробленых за пэўны перыяд глупстваў, у Новы год няма жадання згадаць адмоўнае. Хочацца засяродзіцца на станоўчых момантах жыцця.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

А такіх у мінулым годзе было нямала як у маім прыватным жыцці, дык, на маю думку, і ў справах грамадскіх. Зразумела, на апошнія я і скірую сваю ўвагу. Выходзілі

"Год...", які мусіць доўжыцца заўжды

Увесь 2016-ты журналісты "Культуры" шукалі "свае тэмы" ў кантэксце абвешчанага ў краіне Года культуры. Напісаны тысячы радкоў, занатаваны на фота сотні кадраў... Як водзіцца, квінтэсэнцыя іх думак, разваг пра здзейсненае і яшчэ не — на старонках першага нумара года-2017.

кнігі, вартыя таго, каб іх прачытаць. Ставіліся спектаклі і ладзіліся выставы, наведанне якіх не было змарнаваным часам. Калі-нікала на беларускім тэлебачанні рабіліся праграмы і праекты, не горшыя за тыя, на якіх трымаецца імідж тэлебачання той жа Расіі. Год культуры ў нашай краіне сапраўды адпавядаў свайму найменню. А з гэтага вынікае, нягледзячы ні на што —

для Беларусі 2016-ы быў, самае малое, не горшым за іншыя гады суверэннага развіцця.

Гэта ўсё важна, але як галоўнае я пазначыў іншае. Чамусьці менавіта сёлета з мноства назіранняў і разваг, з пачутага і прачытанага, з аналітыкі з'яў і падзей, што маюць шырокі розгалас і не надта кідаюцца ў вочы, што адбываюцца ў сталіцы і

ў глыбінцы, я зразумеў, а хутчэй — адчуў, што драматычны канфлікт пакаленняў, справакаваны 25 гадоў назад дэманшэлем Савецкага Саюза, у Беларусі пераадолены. Людзі ў нас, як і мае быць, розныя, але народ ужо адзіны. І яднае найперш усведамленне каштоўнасці суверэннага свайго законаў. Магчыма, гэта гучыць крыху пафасна, але сутнаска яно так.

Менавіта гэта сярод іншага я адчуў у кнігах і спектаклях, карцінах і скульптурах, журналістскіх публікацыях і тэлепраграмах 2016-га.

Працяг тэмы — на старонках 6 — 7.

У Італіі...

7 і 8 студзеня ў італьянскім горадзе Кальяры пачнуцца мерапрыемствы, прысвечаныя Году беларускай культуры на Сардзініі.

Паводле інфармацыі ганаровага Консула Рэспублікі Беларусь у горадзе Кальяры Джузэпэ Карбоні, ужо 7 студзеня ў тэатры Масіма ў сталіцы італьянскага аўтаномнага рэгіёна Сардзінія адбудзецца “Шоу пясчаных карцін” гомельскага мастака Юрыя Пташынскага. А 8 студзеня ў тэатры Аўдыторыум Камунале пройдзе канцэрт салісткі Брэсцкай абласной філармоніі ў суправаджэнні ансамбля “Рапсодыя” Жаны Верса. Мерапрыемства арганізавана ганаровым консульствам Рэспублікі Беларусь у горадзе Кальяры пры падтрымцы Фонда Сардзініі (банк Сардзінія), “Цэнтрам міжнародных сувязяў” Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, “Італа-беларускім цэнтрам супрацоўніцтва і адукацыі “Сардзінія” ў Мінску пад патранажам Пасольства Рэспублікі Беларусь у Італьянскай Рэспубліцы і Прэзідыума Аўтаномнага рэгіёна Сардзінія.

У рамках праграмы “Год беларускай культуры на Сардзініі” прадугледжана правядзенне літаратурных сустрэч, на якіх беларускія пісьменнікі прадставяць свае кнігі ў рускамоўнай бібліятэцы “Роднае Слова” ў Кальяры, канцэртаў Народнага ансамбля народнай музыкі “Рагнеда” Заслаўскага ГПК, фотавыстаў, прысвечаных прыродзе Беларусі, выстаў нацыянальнага беларускага рамяства, прэзентацый мастацкіх фільмаў беларускіх аўтараў пры падтрымцы бібліятэкі “Роднае Слова”. Таксама беларуская фальклорная група прыме ўдзел у Міжнародным фальклорным фестывалі Сардзініі, а беларускі хор — у Міжнародным фестывалі харавых спеваў духоўнай музыкі “Каледж Каларытанум”.

Акрамя таго, пры садзейнічанні мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” беларускі бок падорыць валынку аўтарскай рэканструкцыі сардзінскаму музею музычных інструментаў, а італьянскія майстры, у сваю чаргу, перададуць некалькі старажытных сардзінскіх духавых інструментаў.

...і Францыі

Як паведамляе Пасольства Рэспублікі Беларусь у Францыі, на працягу 2016 года па ініцыятыве і пры арганізацыйнай падтрымцы дыпламатыі арганізавана 41 культурнае мерапрыемства ў 20 гарадах Францыі. Дні беларускай культуры наведала каля 50 тысяч французцаў.

38 мерапрыемстваў праведзены за кошт сродкаў спонсараў, мецэнатаў і пазабюджэтных крыніц устаноў культуры Беларусі. Два мерапрыемствы атрымалі частковую фінансавую падтрымку Міністэрства замежных спраў Беларусі ў рамках дзяржаўнай праграмы “Беларусы ў свеце” і адно мерапрыемства падтрымку Віцебскага аблвыканкама. Арганізацыю Дзён беларускай культуры ў Францыі актыўна падтрымалі грамадскія арганізацыі і прадстаўнікі беларускай дыяспары.

У рамках Дзён беларускай культуры ў Францыі ў 2016 годзе ўпершыню былі праведзены І Беларускія тэатральныя сезоны (з выступленнямі Тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” (Парыж), Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы (Парыж), дзіцячага балета “Балетнай школы Вежнавец” (Ліён, Клермон-Феран і іншыя) і І Беларускія музычныя сезоны ў Францыі (выступілі Беларускі дзяржаўны ансамбль “Песняры” (Парыж, Ліён), ансамбль “Талака” Віцебскай абласной філармоніі (Парыж, Ліён), Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі (Парыж), сімфанічны аркестр Акадэміі музыкі (Ціль, Сажон, Маран, Сэн-Жорж-дэ-Дзідон, Сэн-Жэні-дэ-Сэнтонж, Мата), калектыў беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы “Прымакі” (Парыж), дзіцячы калектыў “Вытокі” (Ліён). Варта вылучыць выступленні ў Рэгіянальнай кансерваторыі Парыжа юных беларускіх музыкантаў — навучэнцаў Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Добрай традыцыяй стала арганізацыя акцыі “Заспяваем гімн Беларусі разам”, якая ўжо два гады запар праходзіць на адной з цэнтральных плошчаў Парыжа Тракадэро — насупраць Эйфелевай вежы. Яскравай падзеяй, прымержаванай да 150-годдзя з дня нараджэння Леона Бакста, стала выстава навучэнцаў школ мастацтва Гродзенскай вобласці ў штаб-кватэры UNESCO. У Парыжы таксама былі арганізаваны мерапрыемствы, прысвечаныя ўшанаванню беларускіх святых: Жыровіцкай іконы Божай маці і Будслаўскай іконы Божай маці.

Варта асобна вылучыць арганізацыю першага павільёна з удзелам шасці беларускіх мастакоў у рамках “Восеньскага салона” на Елісейскіх палях у Парыжы (заснаванага ў 1903 годзе). Адначасова пры падтрымцы Пасольства шэсць французскіх мастакоў, у тым ліку кіраўнікоў парыжскага “Восеньскага салона”, прынялі ўдзел у “Восеньскім салоне” ў Мінску. Пасольствам таксама арганізавана выстава сучаснага мастацтва “Арт-Капіталь: з Францыі ў Беларусь”, у якой прынялі ўдзел 15 знакамітых французскіх і 11 беларускіх мастакоў і скульптараў.

Працяг тэмы — на старонках 8 — 9.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНІВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСЦУГ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. **Галоўны рэдактар** — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАУ. **Адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАПІН, Ілья СВІРЫНІ; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМІЛЬКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕВІЧ; **Алег КЛІМАЎ**, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by, E-mail: kultura@tut.by. Адрес рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Эжандны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя іна-выдавешка ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рэдакцыі не рэагуюць на і не вяртаюцца. Мержаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы. “Культура”, 2016. Наклад 4 583. Індэксы: 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамолуэнасці. Папісана ў друк 05.01.2017 у 18.5. Замак 126. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

У лістападзе-снежні ва ўсіх абласцях Беларусі і ў сталіцы прайшлі рэгіянальныя адборачныя туры да XV Міжнароднага дзіцячага музычнага конкурсу “Віцебск-2017” і XXVI Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2017” фестывалю “Славянскі базар у Віцебску”. Па выніках першага этапу было адабрана 70 выканаўцаў, якія прэтэндуюць на ўдзел у конкурсах.

Алег КЛІМАЎ

Чым запомніліся кастынгі, якія тэндэнцыі, характэрныя для цяперашняй сітуацыі з айчынай папулярнай песняй, яны выявілі, чаго, быць можа, варта чакаць ад нашых выканаўцаў у гэтым кантэксце на галоўным міжнародным форуме мастацтваў 2017 года? З гэтымі пытаннямі мы звярнуліся да тых, хто меў самае непасрэднае дачыненне да тура, канкрэтызаваўшы цікавасць больш лаканічна. Што вам спадабалася ў адборах? Да чаго былі прэтэнзіі, заўвагі? Якія выканаўцы павінны, на ваш погляд, прадстаўляць нашу краіну ў конкурснай песнянай праграме фестывалю, з якімі песнямі?

Эдуард ЗАРЫЦКІ, кампазітар, народны артыст Беларусі, старшыня журы некалькіх адборачных тураў

1. З станоўчага адзначу тое, што было з каго выбіраць. Але ж больш за ўсё спадабаліся “маленькія” выканаўцы. (Шкада, што, сталеючы, ва ўзросце ад 15 да 20 — 22 гадоў, яны кудысьці знікаюць. Наогул апошняя ўзроставая катэгорыя ў нас чамусьці найбольш бедная на таленты.) Зразумела, хто-небудзь з іх паспрабуе адабрацца і да наступнага дзіцячага “Еўрабачання”, і шанцы ў прэтэндэнтаў будучы нядрэныя.

2. Дарослыя здаліся

менш цікавымі, з вызначэннем лепшых з іх даводзілася напружвацца.

Адборы пацвердзілі даўнюю праблему сучаснай беларускай эстраднай песні наогул — недахоп якаснага рэпертуару. Таму столькі паўтораў мы і чулі. Але і віны з некаторых выканаўцаў, з тых, хто іх рыхтаваў, за некалькі фармальна падыход да выбару кампазіцый я не здымаў бы: прыклад Аляксея Гроса на мінулым “Славянскім базары...” паказаў, што можна знаходзіць незаезджаныя песні.

тэндэнцыі будучых конкурсаў. Зараз, на мой погляд, вяртаецца меладрычная песня, можа, прырытэт і варта аддаць ёй.

Па выканаўцах адзіна верных рэцэптаў, якія дакладна дапамогуць перамагчы, не існуе. Голас, харызма, упэўненасць — гэта з абавязковых “атрыбутаў”. І ні ў якім разе нельга падладжвацца пад журы!

Марыя АЛАСЮК, загадчык аддзела аматарскай творчасці Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра, адказная за правядзенне адбо-

дзяржаўнага значэння — павінны ехаць і маленькія, і дарослыя выканаўцы, якія ўжо маюць вопыт выступлення на канцэртах, фестывалях, іншых конкурсах. Яны павінны мець хоць нейкія музычныя навыкі, павінны або атрымліваць музычную адукацыю, або скончыць што-небудзь з адпаведных навучальных устаноў. На такіх конкурсах нашу краіну абавязаны прадстаўляць людзі, якія валодаюць выдатнымі вакальнымі і артыстычнымі дадзенымі, не важна — у сем гадоў ці ў трыццаць.

Ахвотных шмат, але аднаго жадання мала...

На ўдзел у конкурсах “Славянскага базару ў Віцебску” прэтэндуюць 70 чалавек

рачнага тура ў Брэсцкай вобласці

1. Многія імкнуліся падыходзіць да адбору творча, адчувалася жаданне здзівіць журы — гэта тычылася і песень, і іміджу выканаўцаў. У дастатковай колькасці было, што называецца, “незамысленых” твораў, што ў момант прыцягвала ўвагу.

2. Непрыемна ўразіла, што некаторых выканаўцаў прывезлі толькі таму, што трэба было прывезці. Даравальна, калі ў чалавека няма вопыту, але ён імкнецца, максімальна выкарыстоўвае свае вакальныя магчымасці. А тут складвалася ўражанне, што асобных прэтэндэнтаў нібы кінулі ў ваду, як кацянят, і сказалі: “Плывіце”. Проста махнулі рукой на падрыхтоўку — як будзе, так і будзе.

3. Песні павінны падбірацца вельмі старанна. Трэба трымаць нос па ветры ды пільна сачыць за сусветнай музычнай кан’юктурай: якія стылі ў дадзены момант модныя, якія напяркі карыстаюцца попытам? Зыходзіць, у тым ліку, трэба і з такіх крытэрыяў, прадчуваючы, прадбачачы

Вікторыя АЛЕШКА, спявачка, заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь, член журы гомельскага і віцебскага адборачных тураў

1. Туры прайшлі на досыць высокім узроўні — да іх арганізацыі асабіста ў мяне ніякіх прэтэнзій няма. Для нас, членаў журы, яны былі карысныя з таго пункта гледжання, што мы ўбачылі нейкі зрэд стану беларускай папулярнай музыкі, якая не гучыць на радыё, тэлебачанні, на канцэртах. Гэта вытлумачальна, бо прыняць удзел у адборах маглі, як я зразумела, усе ахвотныя — далёка не прафесіяналы ў гэтай галіне, праўда, тыя, хто прайшоў скрозь папярэднія сіта.

2. Асноўная памылка прэтэндэнтаў заключалася ў тым, што яны не занадта адэкватна ацэньвалі свае здольнасці, раз-пораз перабольшваючы іх. Часам рэпертуар відавочна не адпавядаў ні ўзросту выканаўцы, ні яго вакальным магчымасцям. Умоўна кажучы, хтосьці “замахваўся” на Паліну Гагарыну, а вы-

“Бела-тон”: лідары вызначаны

21 снежня 2016 года падведзены вынікі Рэспубліканскага конкурсу на лепшую сучасную эстрадную песню аб Беларусі “Бела-тон”.

Конкурс праводзіўся ў мэтах адраджэння, развіцця, папулярнавання лепшых традыцый і дасягненняў музычнага мастацтва, далучэння да яго шырокіх слаёў грамадства; паказу дасягненняў у галіне музычнага мастацтва; выяўлення і падтрымкі таленавітай моладзі, павышэння ўзроўню выканальніцкага майстэрства.

Арганізатарамі конкурсу выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Белтэлерадыёкампанія, дзяржаўная тэатральна-відовішчная ўстанова “Маладзёжны тэатр эстрады”, грамадскае аб’яднанне “Беларускі саюз кампазітараў”, грамадскае аб’яднанне “Саюз

пісьменнікаў Беларусі”.

На конкурс былі прадстаўлены песні патрыятычнай накіраванасці, прызначаныя для сольнага ці калектыўнага выканання.

Па выніках першага адборачнага этапу для разгляду на другім фінальным этапе былі вылучаны наступныя песні:

1. “Беларуска я”, музыка і словы Сяргея Білагі.
2. “За Беларусь у адказе”, музыка і словы Сяргея Білагі.
3. “Вяртанне”, музыка Канстанціна Герашчанкі, словы Рыгора Ліхтаравіча.
4. “Я застаюся тут”, музыка Канстанціна Герашчанкі, словы Канстанціна Цыбульскага.
5. “Я — Беларусчка”, музыка Алены Дземух, словы Марыі Марачавай.
6. “Я — Беларусь”, музыка Аркады Кірылава, словы Уладзіміра Ермаковіча.
7. “Няхай імя тваё свяціцца, Беларусь”, музыка Валерыя Кручкова, словы Янкі Насуты.
8. “Зямля пад белымі кры-

ламі”, музыка і словы Ірыны Кулагінай.

9. “Дзяржава-Беларусь”, музыка Сяргея Новікава, словы Канстанціна Нілава.

10. “Я ганаруся тым, што я беларус!”, музыка Яўгенія Блінова, словы Арцёма Сіліцкага.

11. “Бусел”, музыка Алега Петкуна, словы Таццяны Клімовіч, Алены Янкоўскай.

12. “Беларусянты”, музыка Алега Петкуна, словы Таццяны Клімовіч, Алены Янкоўскай.

13. “Віцебск — горад каля ракі”, музыка і словы Вадзіма Пухава.

14. “Віцебск, ты і я”, музыка і словы Вадзіма Пухава.

15. “Песню заспявае Беларусь”, музыка Аляксандра Сухарава, словы Вольгі Осіпавай.

16. “Прысвячэнне”, музыка Аляксандра Сухарава, словы Вольгі Осіпавай.

17. “Памяць”, музыка Аляксандра Сухарава, словы Вольгі Осіпавай.

18. “Святой Беларусі зямля”, музыка Яўгена Хаменкі,

словы Канстанціна Цыбульскага.

19. “Зямля бацькоў”, музыка Валерыя Іванова, словы Канстанціна Цыбульскага.

20. “Гэты новы свет” (“Гэты новы свет — мая Беларусь”), музыка і словы Яўгенія Шкялёнака.

21. “Беларусь, словы мае нягучныя прымі”, музыка Андрэя Лабчэўскага, словы Вольгі Залескай.

Ацэнку прадстаўленых песень і выбар пераможцаў ажыццяўляла журы конкурсу на чале са старшынёй журы Елісенкавым Алегам Мікалаевічам — дацэнтам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, членам Беларускага саюза кампазітараў, заслужаным дзеячам мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

Па рашэнні журы: першае месца атрымала песня “Гэты новы свет” (“Гэты новы свет — мая Беларусь”), музыка і словы Яўгенія Шкялёнака; другое мес-

(Заканчэнне.
Пачатак на старонках 1, 3.)

Нядаўна Валерыю Сяргеевічу споўнілася 65 гадоў і ў гонар юбілею калегі “Беларускія Песняры” правялі канцэрт у ДК МАЗ. Гледачоў было як заўсёды шмат, і шмат было віншаванняў ад вядомых расійскіх выканаўцаў, і толькі не было святочных прамой, афіцыйных тэлеграм, грамат... Як Вы лічыце, ці, можа, недастаткова таго, што робіць усімі заслужаныя артысты для праслаўлення сваёй Радзімы? А можа, людзі, якія займаюць “профільныя” пасады, не заўважаюць такіх з’яў у культуры нашай краіны?

Ад рэдакцыі дадамо агульнае пытанне: якім чынам могуць быць адзначаны артысты і калектывы, якія робяць значны ўклад у нацыянальную культуру Беларусі, але якія не з’яўляюцца дзяржаўнымі.

І. Д.: — Я не бяруся вырашаць за “прадстаўнікоў уладных структур”, як вы іх называеце, каго з заслужаных або праслаўленых артыстаў, у тым ліку і беларускіх, ім падтрымліваць і адзначаць з нагоды юбілею ці іншай падзеі. Са свайго досведу і практыкі, якая склалася ў нас у краіне, ведаю, што калі напісаць зварот у гэтыя структуры з каментарамі і пералікам заслуг артыста, ды яшчэ і даслаць запрашэнне на юбілейны канцэрт, то, як правіла, іх прадстаўнік прыйдзе з кветкамі, а часам і з ганаровымі граматамі, адрасамі або, калі на іх думку заслуг дастаткова, то і з урадавымі ўзнагародамі. Асабіста я, як і многія мае калегі, з вялікім захапленнем і павагай стаўлюся да таленту і творчасці Валерыя Дайнэкі, аднак, магчыма ў сілу сваёй занятасці, даведалася пра канцэрт, прымеркаваны да яго юбілею, толькі пасля таго, як ён ужо прайшоў. Пра што моцна шкадую, бо ўпэўненая, што гэта было на вышыні. Думаю, што для яго, як і для мяне самой у першую чаргу важная ацэнка і любоў гледачоў. Менавіта ад іх залежыць творчы лёс любога артыста, а не ад колькасці ўзнагарод і віншавальных адрасоў. Думаю, што ў Міністэрстве культуры няма такой службы, якая адсочвала б, каго з дзяржаў культуры неабходна павіншаваць з днём нараджэння ці з іншай знакавай падзеяй. А шкада! Затое ведаю, што ў МУС і ў МНС, а таксама ў Мінскім аблвыканкаме такая практыка адносін з тымі, з кім яны супрацоўнічаюць, існуе. Адкажу і на агульнае пытанне, што артысты і калектывы, якія не з’яўляюцца дзяржаўнымі, адзначаюцца гэтак жа, як і дзяржаўныя. Прыкладам могуць служыць ганаровыя званні, якія былі прысвоены ў апошнія гады Аляксандру Ціхановічу і Ядвізе Паплаўскай, Анжаліцы Агурбаш, Алёне Ланской і іншым. Граматамі і каштоўнымі падарункамі ўзнагароджваюць многіх артыстаў, якія не працуюць у дзяржаўных канцэртных арганізацыях, якія вядуць

сваю дзейнасць як індывідуальныя прадпрыемальнікі за іх аналагічны ўклад у тую ці іншыя культурныя акцыі.

— Часта чуеш пра звароты ў тое ж Міністэрства культуры нашчадкаў дзеяча культуры з просьбай ушанаваць памяць іх продка, скажам, мемарыяльнай шыльдай. Справа гэта, зразумела, нятанная, бо вымагае ўдзелу мастака, архітэктара, закупкі матэрыяла, работ па той жа адлюцы ці рэзцы каменя, да ўсяго пацягне грошы з дзяржбюджэту. Таму тры пытанні: Па якіх крытэрыях выбіраюцца асобы для ўганаравання? Ці могуць родзічы шаноўнага чалавека, які зрабіў унёсак у беларускую культуру, але не ўпісваецца ў папярэднія крытэрыі, за свой кошт ажыццяўляць такія меморыі, вядома, узгодненыя з усімі інстанцыямі? Ці не варта дзяржаве адказваць на падобныя заплыты па прынцепах, як робяць у гонар вядомых дзеячаў культуры: за дзяржаўны кошт устаўляюцца шыльды са шклагластыку з лазернай гравіроўкай. Бо, на маю думку, задача дзяржавы тут — звярнуць увагу.

І.М.: — Ініцыятыву можа падаць як грамадскасць (грамадзянін), так і дзяржаўны орган або юрыдычная асоба. Прымае рашэнне аб усталяванні дошкі мясцовы орган улады. Справа ў тым, што існуюць мемарыяльныя, памятнаыя і інфармацыйныя дошкі. Самы прасты шлях прадугледжаны для інфармацыйнай дошкі — узгадненне з мясцовым органам. Усталяванне памятнай або мемарыяльнай дошкі патрабуе дадатковага ўзгаднення з мастацкім экспертным саветам пры Мінкультуры або аблвыканкаме. Пры прыняцці рашэння аб усталяванні дошкі мясцовы орган вызначае асобу, на балансе якой будзе знаходзіцца гэта дошка. Так што гэтае пытанне не такое простае, як здаецца на першы погляд. У канцэртнай на гомельскім партале быў змешчаны матэрыял аб мемарыяльных дошках, дзе падрабязна расказваецца пра тое, каму яны ўсталёўваюцца і хто іх аплочвае.

— У 2016 годзе быў прыняты Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры. Ці прадугледжана ў планах работы Камісіі па адукацыі, культуры і навуцы падрыхтоўка новых заканадаўчых дакументаў, якія рэгламентуюць праваадносінны ў сферы культуры, творчую дзейнасць, накіраваных на аб’екты інтэлектуальнай уласнасці?

І.М.: — Наколькі я ведаю, у Нацыянальным цэнтры інтэлектуальнай уласнасці ўжо вядзецца праца па падрыхтоўцы нарматыўнага акта, які прадугледжвае карэктыву Закона “Аб аўтарскім праве і сумежных правах”. Так што думаю, у Парламент гэты законапраект будзе ўнесены ў бліжэйшы год-другі. Калі ў кагосьці ёсць канкрэтныя прапановы, то іх можна накіраваць у Цэнтр для ўліку ў працы.

— Якія новыя тэндэнцыі выяўляюцца ў галіне мастацкай адукацыі, падрыхтоўкі прафесійных кадраў работнікаў культуры? Ці неабходна іх заканадаўчая падтрымка?

І.Д.: — Новыя тэндэнцыі ў галіне адукацыі складаюцца ў тым, што яно 3-х, а часам і 4-хузроўневае, ды яшчэ і практыкаарыентаванае. Заканадаўчая падтрымка неабходная, бо ў Кодэксе аб адукацыі няма дакладных адрозненняў і азначэнняў магістратуры, ардынатуры, аспірантуры. Ды і не зусім зразумела, наколькі гэта “вышэйшая” адукацыя з тэрмінам навучання ў 4 гады. Неабходна таксама разабрацца, колькі краіне неабходна “спецыялістаў” з дыпламамі, якія выказалі жаданне атрымаць яго за

лікія арганізацыі часта не маюць у штаце юрыста)?

І.М.: — Я думаю, што гэта можна зрабіць на базе дзяржаўнай установы адукацыі “Інстытут культуры Беларусі”, былы інстытут праблем культуры. Там дзейнічае галіновая служба інтэлектуальнай уласнасці ў сферы культуры.

— Ці плануецца стварэнне адукацыйных цэнтраў на базе музеяў?

І.М.: — Музеі працуюць у адпаведнасці з заканадаўствам аб музейнай справе. Яны могуць займацца культурна-адукацыйнай дзейнасцю, але не з’яўляюцца ўстановамі адукацыі.

— Ці плануецца садзейнічанне ў арганізацыі замежных стажыровак для навуковых супрацоўнікаў музеяў і фінансавы ўдзел

дыплама даследчыка? Бо з існуючых на дадзены момант заўважных рэчаў падобнага кшталту існуе толькі 10%-я надбаўка за маладога спецыяліста і толькі на час гэтага статусу без уліку паспяховаці.

І.М.: — Пытанне вельмі слушнае. Гэта быў адзін з пунктаў маёй прадвыбарнай праграмы. Лічу, што такія захады неабходныя. Асабіста я іх буду падтрымліваць.

— Пытанне ад маладошага навуковага супрацоўніка філіяла Светлагорскага гісторыка-краязнаўчага музея ў аграгарадку Чыркавічы Аляксандра Петухова. Як Вы лічыце, ці варта юрыдычна замацаваць залічэнне ў працоўны стаж па спецыяльнасці вучобу ў дзённай форме

нага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж” Сяргея Егарэйчанкі. У Беларусі знаходзіцца багата рэлігійных аб’ектаў, якія з’яўляюцца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі. Часцей за ўсё яны знаходзяцца ў кіраванні мясцовых рэлігійных суполак. Шмат з гэтых аб’ектаў валодаюць значнымі калекцыямі рухомых прадметаў, якія маюць гістарычную і культурную каштоўнасць. Сярод гэтых прадметаў могуць быць і такія, якія маглі б увайсці ў спіс рухомых гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь. Між тым, інвентарызацыя гэтых каштоўнасцей не праводзілася на працягу доўгіх

У кантэксце ГАЛОЎНАЙ КАШТОЎНАСЦІ

Рэаліі і стратэгія заканадаўчай ініцыятывы

з боку дзяржавы, Міністэрства культуры, у сувязі з невысокай фінансавай магчымасцю музеяў?

І.М.: — Наколькі я ведаю, замежныя стажыроўкі для музейных работнікаў арганізуюцца ў межах наяўных фінансавых сродкаў і садзейнічанне ў гэтым аказваецца. Замежныя стажыроўкі арганізуюцца і ў рамках міжнароднага супрацоўніцтва.

— Ці будзе ў рэспубліцы створаны адзіны ў Беларусі натуральна-навуковы музей?

І.М.: — Калі грамадскасць лічыць, што такі музей неабходны, то трэба звярнуцца з прапановай да ўстановы, на базе якой мэтазгодна стварыць музей, даступны шырокай грамадскасці. Напрыклад, у Нацыянальную акадэмію навук Беларусі або да Дзяржаўнага камітэта па навуцы і тэхналогіях. Чаму б не стварыць такі музей?

— Ці плануецца членамі дзеючага складу Камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Палаты прадстаўнікоў прымаць захады па прапісанай у Кодэксах (аб культуры, Кодэксе аб адукацыі, адмысловых законах і гэтак далей) фіксаваных прэферэнцый (надбаўкі, даплаты ці датэрмінаваны прысваенні кваліфікацыйных катэгорый, льготы ці іншыя істотныя ў прафесійнай уладальнікам глыбокіх дыягнастычных ведаў: Дыпламаў ВНУ з адзнакай, дыплама магістра,

навучання па мэтавым накіраванні, у маім выпадку, установы культуры? Хаця тут праблема, як нам пад’яецца, сістэмная.

І.М.: — Лічу ў дадзеным выпадку стаж неабходна залічваць. Пытанне сапраўды патрабуе юрыдычнай прапрацоўкі.

— Пытанне ад старшыні першаснай прафсаюзнай арганізацыі ДУА “Бараўлянская ДШМ” Таццяны Моцінай. Больш за 40 гадоў існуе наша ўстанова, са сваімі багатымі традыцыямі, але да гэтага часу не мае свайго будынка. Многія настаўнікі — выпускнікі гэтай школы, што адбіваецца на добрых выніках. Чаму пры змене дырэктара не ўлічваецца меркаванне калектыву? Чаму кіраўніцтва аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага райвыканкама супрацьстаўляе сябе калектыву, што адбіваецца на псіхалагічнай абстаноўцы? Мы робім адну справу! І павінны супрацоўнічаць! Няўжо нельга знайсці кампраміс у гэтым пытанні?

А.А.: — Вы маеце ўсе магчымасці адстаяць сваю пазіцыю, выкарыстоўваючы ў тым ліку і прафсаюзную арганізацыю.

— Пытанні ад намесніка дырэктара па выстачных праектах і гісторыка-культурнай спадчыне Нацыяналь-

гадоў, дзяржаўныя службы, даследчыкі не маюць да іх доступу і не ведаюць, якія прадметы насамрэч знаходзяцца ў такіх зборах. Ці не плануецца інвентарызацыя такіх рухомых каштоўнасцей, як гэта робіцца, напрыклад, з прыватнымі калекцыямі нумізматыхі?

Паколькі класічная рэспубліка далёка не заўсёды можа вырашыць праблемы вяртання прадметаў у Беларусь, перспектывым шляхам вырашэння праблемы з’яўляецца праца з міжнароднымі аўкцыёнамі, на якіх досыць часта з’яўляюцца прадметы, звязаныя з гісторыяй і культурай нашай краіны. На жаль, працедура закупкі прадметаў не дазваляе музеям непасрэдна ўдзельнічаць у працы аўкцыёнаў, з-за чаго вельмі шмат прадметаў не атрымліваецца вярнуць на радзіму. І ці разглядаецца магчымасць спрашчэння мпытных працэдур пры ўвозе культурных каштоўнасцей музеямі для папаўнення дзяржаўнага музейнага фонду?

І.М.: — Пытанні, сапраўды, вельмі важныя. Падавайце прапановы. Будзем іх разглядаць сумесна з Міністэрствам культуры, пераконваць зацікаўленыя бакі. Ведаю, што рэлігійныя ўстановы баяцца такой галоснасці, бо гэтымі каштоўнасцямі адразу ж зацікавіцца рабаўнікі.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Эмацыйнасць як шкала вымярэння

Для тэатраў Год культуры выдаўся эмацыйным. У фінансавых умовах, далёкіх ад ідэальных, яны імкнуліся захаваць традыцыйныя фестывалі, зладзіць абласныя абмены і міжнародныя гастролі ды вытрымліваць баланс паміж выкананнем планаў напаяльнасці залы і стварэннем сур'ёзнай размовы са сваёй публікай пра вечнае.

Настасся ПАНКРАТАВА

Адной з рэзультатаў падзей, што ўпершыню прагучалі менавіта ў Год культуры, стала адкрыццё "І Беларускага тэатральнага сезона ў Францыі".

Пасля былі хваляванні наконт чарговага Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек у Мінску. Форум выстаў — і адарыў прафесіяналаў і аматараў узрушэннем ад сустрэчы з лепшымі ўзорамі лялечнага мастацтва. Эмацыйнымі навінамі інфармацыйную прастору насычала тэатральная талка Гомеля. Спачатку Гомельскі гарадскі маладзёжны тэатр атрымаў новага дырэктара з вядомых бардаў рэгіёна, папоўніў рэпертуар гучнымі прэм'ерамі і зладзіў эфектныя гастролі ў сталіцы. Пасля ўлада ў "Маладзёжцы" змянілася, аднак абласны цэнтр папоўніўся новым прафесійным тэатрам, ад чаго гамельчане ў любым выпадку выйграюць.

Нямала эмацый палала вакол сёлетаўня Нацыянальнай тэатральнай прэміі. На працягу года тэатральная грамадскасць выказвалася наконт адмены намінацый за лепшую працу рэжысёра, мастака-пастановаўшчыка і па іншых неадназначных пытаннях. Пры ўсіх акалічнасцях конкурс адбыўся, узагадароды знайшлі сваіх герояў, а ў аматараў Мельпамены ўзнікла спадзяванне, што праходзячы праз спробы і памылкі, Нацыянальная тэатральная прэмія ў рэшце рэшт набудзе доўгачаканы эталонны фармат.

Адной з самых цікавых ініцыятыў з ліку тых, што ўпершыню прагучалі ў Год культуры, стаў конкурс на стварэнне твораў для драматычнага тэатра "Францыск Скарына і сучаснасць". Атрымалася імпрэза, якая сапраўды разварушыла тэатральную грамадскасць: журналісты неаднойчы звярталіся да цудоўнай інфармацыйнай нагоды, драматургі адчулі запатрабаванасць у сваёй працы, тэатры цікавіліся новым матэрыялам — у выніку адна п'еса з ліку фіналістаў з'явілася на падмостках Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, другую абяцалі паставіць налета ў тэатры-арганізатары — РТБД.

Вось і думаецца: калі нашы тэатры атрымаюць упэўненасць у тым, што змогуць без хваляванняў зладзіць запланаваныя прэм'еры і традыцыйныя падзеі, дык колькі выкоўных ініцыятыў зможа з'явіцца на тэатральнай ніве! Нават у рамках звычайнага, а не адмыслова-культурнага года.

Агульна пра канкрэтнае

Для мяне як для вядучага рубрыкі "Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком" (думаю, і для многіх, датычных да маіх паездак па краіне) Год культуры чымсьці асаблівым, ужо выбачайце за шчырасць, не выдаўся. Гэта

быў звычайны працоўны сезон, калі я ўсё гэтак жа з вядомымі беларускімі персонамі са свету культуры наведваў населеныя пункты, у якіх яны нарадзіліся, дзе правялі свае дзяцінства, юнацтва.

Алег КЛІМАЎ

Мы зазіралі ў тую ўстанову культуры, што яны наведвалі. "Віпы" дзяліліся ўспамінамі пра іх, мы гутарылі з іх кіраўнікамі. У выніку стасункаў атрымлівалі нейкае ўяўленне пра сённяшняе жыццё такіх устаноў. Ніякіх гонак, ніякага аўралу там не назіралася, маўляў, калі 2016-ы быў пазначаны "культурным", то і застацца ў памяці ён павінен быў чымсьці для гэтай сферы неверагодным.

метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы Валянціна Валчкова згадала ў першую чаргу пра творчы праект "Абласны фестываль народных талентаў Магілёўшчыны". Яго арганізатарамі сталі аблвыканкам, галоўнае ўпраўленне ІРКСМ, абласны метацэнтр і тэлекампанія "Магілёў". Праект доўжыўся з сакавіка па снежань. Кожны з 21-го раёна вобласці па чарзе прэзентаваў у МАМЦНТІКАР не толькі клубныя цікавосткі, але і дасягненні рамеснікаў, выкладчыкаў ДШМ, аматарскіх тэатральных калектываў. Дарэчы, Краснапольскаму народнаму тэатру ў 2018 годзе спаўняецца сто гадоў.

А вось уражанне Галіны Слесарэнка — дырэктара Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Івана Каладзева. Яна доўга вагалася, які з 27 інфармацыйна-асвет-

ёй прадуманасцю, як у адборы аўтараў, так і ў прэзентацыі твораў (фотаграфія, інсталяцыя, відэаарт і гэтак далей) выставачны праект Тацяны Кандраценка "Усё было па-іншаму" ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў і "Вішнёвы фестываль" у Глыбокім, арганізатары якога сапраўды змаглі прапіраць свой брэнд. Немагчыма не адзначыць і "Восеньскі салон з Белгазпрамбанкам", які адбыўся ў другі раз, аднак, асабліва, як кажуць, "не закрануў". Але парадавала тое, што яго ўдзельнікі Максім Макарэвіч і Паліна Амельяновіч, сёлетнія выпускнікі БДАМ, атрымалі Гранпры. Запомнілася нестандартная выстава-маніфест Паўла Вайніцкага "Плюха", прынятая аўдыторыяй, магчыма, 50 / 50. Мне, напрыклад, свабодныя, смелыя, месцамі правакацыйныя выказванні аўтараў падабаюцца. Думаю, робяцца такога кшталту праекты дзеля таго, каб людзі былі "ў тонусе".

Хочацца адзначыць сумесны праект "ПаКаласімя!" "К" і Дзяр-

азначаны трэнд Года Культуры, абавязкова працягнецца, а названыя інтэрнэт-платформы займаюць яшчэ большую колькасць цікавых праектаў, сярод якіх, натуральна, будуць і на культурную тэматыку.

І тут вельмі важна, каб да гэтага трэнду падключыліся як установы культуры Беларусі, так і асобныя супрацоўнікі сферы. Крэатыву ў ачыненых бібліятэкараў, клубнікаў, музейшчыкаў заўсёды было даволі. На жаль, многія цікавыя задумы часцяком заставаліся "пыліца" ў шафах ці на антрэсолах — не заўсёды на іх рэалізацыю ставала бюджэтнага фінансавання. А вось цяпер з'явілася рэальная магчымасць не толькі спланаваць, але і ажыццявіць задуманае. Так што ўсім зацікаўленым варта пацікавіцца вопытам тых, хто сабраў грошы на свой праект з дапамогай краўдфандынгу, улічыць іх заўвагі і выходзіць са сваімі культурнымі ініцыятывамі "ў народ". Цікава, хто з культработнікаў Беларусі "засвеціцца" ў 2017-м годзе на краўдплатформах першым?

"Год...", які мусіць доўжыцца заўжды

Так, нейкія буйныя здзяйсненні ў галіне культуры ў маштабах усёй краіны адбыліся. Гэта правільна, так і мусіць. Але добра, што на месцах не было, мяркую, ніякай паказнай "з нагоды", у справядзачы не ўлісваліся, спадзяюся, ударныя выдуманых лічбы, не здаралася, напэўна, высмактаных з пальца "значных" мерапрыемстваў. Прынамсі, падчас нашых візітаў я ні з чым такім не сутыкаўся.

Паўтаруся яшчэ раз: ішла звычайная руцінная праца ў канкрэтным грамадскім сегменце. Але вельмі патрэбная і важная. На змену замшэлым формам стала прыходзяць формы новыя — дзесьці яны ўкараняюцца хутэй ды з большай выдумкай, дзесьці з імі яшчэ "тар-мозяць". Моладзь, нягледзячы на зарплату, на змену ім прыходзіць, і ў лепшых сваіх праявах з ідэямі крэатыўнымі. Спадчына, народныя рамёствы ды аўтэнтчнае мастацтва захоўваюцца. Усё нармальна.

А ў папулярнай ды альтэрнатыўнай музыцы, пра якія я таксама перыядычна пішу, таксама ўсё ў парадку. Хіты ў меру іх лакальнай хітовасці ствараюцца, артысты ў сілу іх артыстычнасці на "Славянскі базар у Віцебску" ды "Еўрабачанне" адбіраюцца, таленты рознай ступені таленавітасці па тэлевізары паказваюцца. Сяргей Міхалок, зноў жа, вярнуўся з "адпачынку" па канцэртах на радзіме.

Увогуле, з пачуццём выкананага абавязку Год культуры перадае сцяг у рукі Года навукі!

Толькі тры падзеі

У кожнай вобласці — свае адметныя творчыя зрухі, свае яркія дасягненні ў клубнай, бібліятэчнай, музейнай справах. Мы звязаліся днямі з экспертамі "К" і папрасілі распавесці пра гэта. Вось што атрымалася.

Яўген РАГІН

Начальнік інфармацыйна-аналітычнага і рэпертуарна-выдавецкага аддзела Магілёўскага абласнога

ніцкіх праектаў вылучыць. Усе яны рэалізаваліся не толькі сіламі бібліятэж раёна. Падтрымлівалі іх самыя разнастайныя арганізацыі і прадпрыемствы. Але самай важкай усё ж падалася гісторыка-краязнаўчая канферэнцыя, прысвечаная 75-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Грунтавалася падзея на мясцовым матэрыяле, збольшага — на невядомых раней фактах. Таму і стала падзеяй не толькі ў культурным жыцці раёна.

Кіраўнік Веткаўскага музея стараверства і беларускіх традыцый імя Фёдара Шклярава Галіна Нячаева лічыць, што выстаўкі выстаўкамі, але важным з'яўляецца і выраб сувенірнай прадукцыі па макетах, падрыхтаваных музеем. Рэалізаваліся два камплекты паштовак з выявамі мясцовых абразоў: мужчынскіх і гаючых багародзічных. Сярод сувеніраў — і кубкі з адлюстраваннем веткаўскіх буквіц, неглюбскіх ручнікоў. Прададзена і з сотню саміх ручнікоў.

Каб былі "ў тонусе"

Год культуры выдаўся плённым. Парадавалі новыя, спецыяльна падрыхтаваныя менавіта для гэтага года мерапрыемствы ды акцыі. Згадаю найбольш яскравыя моманты, на маю думку.

Вольга РОПАТ

Адрасу прыгадаю падзеі ў культурнай сталіцы — Маладзечне. Заўжды радуе не толькі лік праведзеных выстаў ды пленэраў, а выданне каталогаў. Яны ілюструюць сітуацыю як сучаснага стану развіцця мастацтва, паказваюць ягоны зрэз у гістарычным кантэксце. Так, адносна культурнай сталіцы-2016 быў выдадзены каталог "Мастакі Маладзечанскага краю".

Што да выстаў ды фестывалю, дык мне найбольш запомніўся сва-

жаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа ("К" № 38). Дадам, ён — прыклад актыўнага ўзаемадзеяння нашай газеты з установамі культуры, спосаб прыцягнуць увагу грамадства.

Для нашай газеты сярод значных падзей Года культуры, лічу, і 25-годдзе "К". А наогул, хочацца, каб 2017-ты стаў для журналістаў "К", супрацоўнікаў культурных інстытутаў, мастакоў, пісьменнікаў, людзей іншых творчых прафесій і тых, хто звязаны з сферай культуры, самым лепшым. Арыгінальным і шчырым.

Краўд ад слова "крута"

Гадоў пяць таму "К" толькі пачынала ўжываць на сваіх старонках новае слова "краўдфандынг". Памятаю, нават даводзілася ў дужках расшыфроваць, што тое слова азначае. Але, мяркую, сёння гэтае паняцце "на слыху" і вядомае кожнаму супрацоўніку сферы культуры Беларусі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Лічу так таму, што мінулы год можна без перабольшання назваць годам культурнага краўдфандынгу. На розных інтэрнэт-платформах — "Талака", "Мае сэнс", "Улей" — дзясяткі людзей выкладвалі свае праекты і зацікаўлівалі імі беларусаў, якія пасля становіліся спонсарамі і мецэнатамі самых розных культурных ініцыятыў. Хтосьці збіраў грошы на выданне кнігі, іншыя прасілі фінансаў на запіс дыска ці паездку з гастрольямі за мяжу, а нехта спрабаваў зняць кароткаметражную стужку ці зладзіць спектакль за кошт сродкаў ахвярадаўцаў...

Самае галоўнае, што многія з гэтых праектаў былі паспяхова рэалізаваны — пра тое цягам года неаднойчы пісала "К". Мяркую, у наступным годзе гэты, яскрава аб-

Ау, мастацтвазнаўцы!..

Год 2016-ы, Год Культуры — адбыўся, на мой погляд, вельмі разнастайным у сэнсе выяўленага мастацтва, асабліва што тычыцца выставачнай дзейнасці. У Мінску і рэгіёнах працавалі шматлікія буйныя і маленькія мастацкія выстаўкі, біенале і трыенале, пленэры, арт-праекты; арганізаваліся экспазіцыі і ў замежных краінах.

Барыс КРЭПАК

Наша газета, па магчымасці, імкнулася найбольш яркія падзеі ў гэтай галіне асвятляць на сваіх старонках. Зразумела, што нельга ахапіць неабсяжнае, але, тым не менш, штосьці рабілася дастаткова прафесійна і цікава. Праўда, можна было пачуць ад чытачоў: чаму некаторыя экспазіцыі і наогул мастацкія падзеі атрымалі права быць на старонках "К", а іншыя на погляд "апанентаў", не менш важныя, — не. Чаму так, маўляў, мала глыбокіх і прафесійна-пераканаўчых даследаванняў у глыбінных ацэнках сацыяльна-культурных праблем, якія пастаянна ўзнікаюць у сучасным выяўленчым свеце.

Тым не менш газета "Культура" — дастаткова сур'ёзна, у меру сваёй магчымасці, нясе прызначаную ёй функцыю прапагандыста лепшых узораў таго, што адбываецца ў мастацтве не толькі Беларусі. Іншая справа, што, на жаль, вельмі вузкае кола мастацтвазнаўцаў і арт-крытыкаў — сяброў нашай газеты, нягледзячы на тое, што творчая секцыя мастацтвазнаўства і крытыкі БСМ па колькасці пераваліла за 40 чалавек. А колькі з іх друкуюцца ў "К"? Не больш за пяць-шэсць... Але галоўнае нават не ў гэтым. Галоўнае ў

тым, як на нашых старонках разабрацца, што сёння ёсць добра ў нашым выяўленчым каралеўстве, а што — дрэнна. Бо якасныя крытэрыі, на жаль, адсутнічаюць, а яны патрэбныя ў сучаснай рэчаіснасці як ніколі. У гэтым сэнсе хацелася б адчуць рэальна ініцыятыву маіх калегаў па мастацтвазнаўчым цэху, пачуць “крытычны” голас маладых, няхай нават і “зьялёных” сябраў секцыі, якія будуць інфармаваць чытача не толькі пра чарговую выстаўку, але і ставіць праблемы, зыходзячы з трансфармацыі сацыяльных і культурных кантэкстаў новага часу. Зразумела, што сёння мастацкае жыццё Беларусі раздзялілася на два крылы — “класічнае” і “актуальнае”. Такая сітуацыя ўяўляе з сябе ўстойлівую тэндэнцыю развіцця выяўленчага мастацтва не толькі ў нашай краіне, але і ў Еўрасаюзе, ЗША, краінах СНД, Балтыі. А вось у чым асаблівасць гэтай з’явы — пакуль дастаткова не прааналізавана...

тах, колькасных паказчыках, колькі ў звернутасці да сферы культуры шырокай грамадскасці.

Кастусь АНТАНОВІЧ

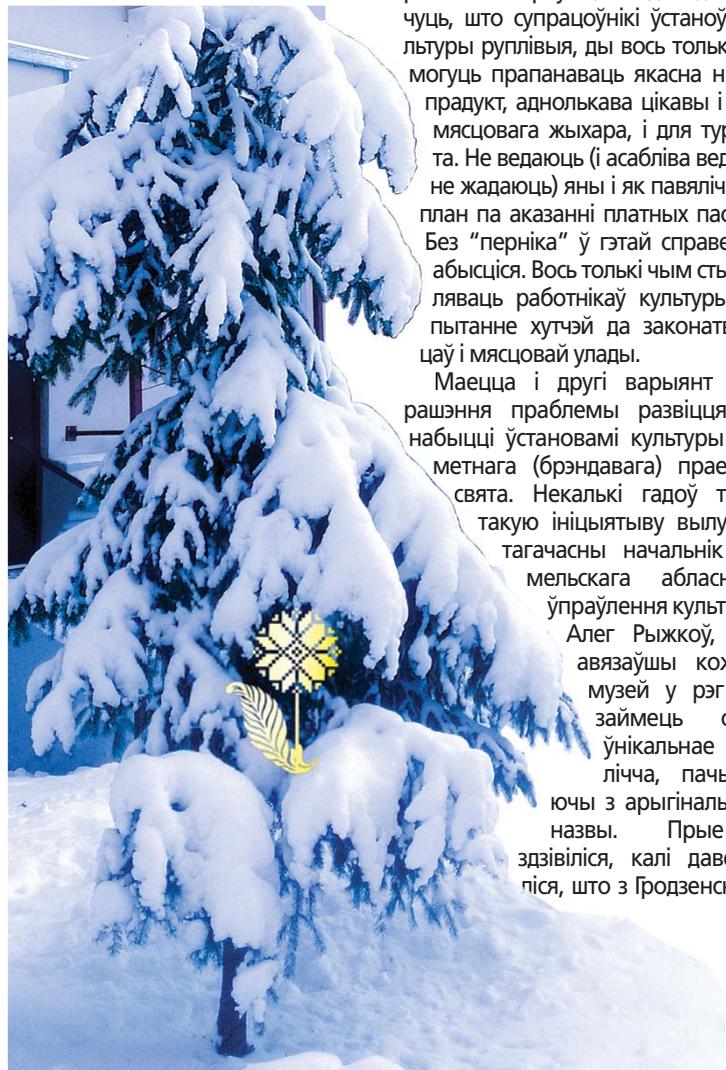

Але можна смела сказаць, што ў рэгіёнах культура сапраўды становіцца брэндам, а гарады ды аграградкі славяцца не толькі сваімі прадпрыемствамі, але і музеямі, фестывалямі, святамі, дамамі рамёстваў, арыгінальнымі культурнымі праектамі. У той жа час “Год культуры” выявіў шэраг болевых кропак развіцця рэгіянальнай культуры. Паспрабуем акрэсліць некаторыя. Ці не самая галоўная з іх палягае ў тым, што ў работнікі культуры павінен быць стымул для крэатыўнасці. Неаднаразова ў час мінулагадніх паездак па рэгіёнах краіны ад раённага кіраўніцтва даводзілася чуць, што супрацоўнікі ўстаноў культуры руплівыя, ды вось толькі не могуць прапанаваць якасна новы прадукт, аднолькава цікавы і для мясцовага жыхара, і для турыста. Не ведаюць (і асабліва ведаць не жадаюць) яны і як павялічыць план па аказанні платных паслуг. Без “перніка” ў гэтай справе не абысціся. Вось толькі чым стымуляваць работнікаў культуры — пытанне хутчэй да законатворцаў і мясцовай улады.

Маецца і другі варыянт вырашэння праблемы развіцця. У набыцці ўстановамі культуры адметнага (брэндавага) праекта, свята. Некалькі гадоў таму такую ініцыятыву вылучыў тагачасны начальнік Гомельскага абласнога ўпраўлення культуры Алег Рыжкоў, абавязушы кожны музей у рэгіёне займаць сваё ўнікальнае аб’екта, пачынаючы з арыгінальнай назвы. Прыемна здзівіліся, калі даведзіліся, што з Гродзенскага

аблвыканкама летась выйшла ініцыятыва па брэндзіраванні сельскіх устаноў культуры, пра што вядзецца гаворка ў матэрыяле чарговага аўтарскага (с. 10). Да слова, ужо не адзін год сельскія бібліятэкі ў многіх раёнах краіны маюць свой профіль, на жаль, збоўшага фармальна.

Яшчэ адна болевая кропка — віртуалізацыя. Да прыкладу, Нацыянальная бібліятэка Беларусі даўно зразумела, што пры зніжэнні рэальных наведвальнікаў, каб не згубіць чытача, трэба павялічваць колькасць віртуальных. Некаторыя могуць запярэчыць: маўляў, не пойдучы людзі на старонку нейкай сельскай бібліятэкі ці клуба. Перакананы, што пойдучы, вядома, пры цікавым нападуненні, арыгінальных і рэгулярных допісах, звернутых не да абстрактнага, а да канкрэтнага мясцовага жыхара. Або чаму не зрабіць у сацсетках апытанне адносна нападунення ці фармату вясковага свята? Пры такім падыходзе і людзі будучасцей хадзіць на мерапрыемствы, і супольнасць — вясковая ды гарадская — будзе больш трываць.

А яшчэ, мне здаецца, важна звярнуцца і да такога “старамоднага” сюжэта, як пазіцыя беларускага крытыка. Гаворка не пра “пазіцыянаванне” — гэта маркетынгавы, рынкавы тэрмін — але пра асобную актуалізацыю зыходнага значэння лацінскага *positio*: маё (месца) становішча, мой тэзіс, мая тэма. Па-за гэтым першасным самавызначэннем метадалогія бясплодная. Чаму б не зрабіць дыскусію пра гэта на старонках “К”? І наогул — чаму адсутнічае сацыяльная запатрабаванасць мастацтва? Чаму знікаюць вялікія мастацкія падзеі апошніх гадоў? І гэтак далей. Пытанні, пытанні, пытанні... А хто ж на іх будзе адказваць, ці хаця б спрабаваць адказаць, як не “Культура”?

Без “перніка” не абысціся

“Год Культуры” чакаўся ў нашай краіне даўно. На яго спадзяваліся не толькі работнікі культуры, але і многія іншыя жыхары нашай краіны, жадаючы ўбачыць у сваіх гарадах і вёсках адмысловыя арт-мерапрыемствы. Так склалася, што мінулы год вызначыўся не столькі ў падзеях, канцэр-

Статус, будоўля, каравай...

Што новага прынёс Год культуры ў раёны Беларусі?

Тэлефанаванні ў раёны Беларусі выявілі адну яўную тэндэнцыю: у некаторых раёнах Беларусі мінулы Год культуры атрымаў даволі важкую фінансавую падтрымку. Акрамя таго, значна павялічылася колькасць знакавых мерапрыемстваў, праведзеных у 2016-м у параўнанні з годам мінулым. Адсюль і галоўны пасыл начальнікаў аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовых райвыканкамаў: калі працаваць з поўнай самааддачай, дык вынікі заўсёды будуць...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Пра матэрыяльнае... і не толькі

Спачатку — пра ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры з шэрагу раёнаў Беларусі. Вось, скажам, летась на **Брэстчыне ў лунінецкім** кінатэатры “Кастрычнік”, дзякуючы Дзяржаўнай праграме “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады, было заменена відэапраекцыйнае абсталяванне. Пераход на “лічбу”, як паведаміла “К” начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама Наталля Аксёнава, каштаваў у 100 тысяч рублёў. Цяпер у кінатэатры можна глядзець новыя фільмы яшчэ да іх з’яўлення ў інтэрнэце, а ахвотныя могуць замаўляць асабістыя прагляды — напрыклад, да дня нараджэння ці нейкіх іншых святочных імпрэз...

У **Бешанковічах Віцебскай вобласці** — свае навіны, якія датычаць матэрыяльна-тэхнічнай базы раённай сферы культуры. Напрыклад, мясцовы аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі атрымаў пад Новы год за кошт бюджэту неаблігі падарунак — новую ГАЗель на 18 месцаў. Машыну мяркуюць выкарыстоўваць падчас паездак аматарскіх калектываў як па раёне, так і далёка за яго межамі. Акрамя таго, як каза кіраўнік сферы культуры раёна Наталля Апанасёнак, рамонтныя работы ў мясцовай ДШМ, якія пачаліся летась, працягнуцца і сёлета. Ёсць у раёне і іншыя перспектывыя планы на будучыню.

— Так, нядаўна на наш баланс перадалі будынак, дзе мы плануем размесціць экспазіцыю “Дом этнаграфіі і побыту”, — каза суразмоўца. — Праўда, пакуль што не вызначыліся, чым філіялам будзе гэтая новая ўстанова культуры горада — музея ці Дома рамёстваў. Але ўсе неабходныя будаўнічыя матэрыялы на сёння закуплены, таму “ўлазіны” плануем адсвяткаваць ужо сёлета.

У **Клецкім раёне Мінскай вобласці** за кошт пазабюджэтных сродкаў, заробленых аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама, быў цалкам адрамантаваны сельскі Дом культуры ў аграгарадку Сіняўка.

— Акрамя таго, летась былі працягнуты ўнутраныя рамонтныя работы ў раённым Цэнтры культуры, — адзначыла начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Клецкага райвыканкама Святлана Чалык. — Шмат што ўжо зроблена,

але многае яшчэ трэба адрамантаваць. Таму і ў 2017-м рамонтныя работы на гэтым знакавым аб’екце культуры раёна абавязкова працягнуцца надалей.

Апошні прыклад, калі рамонт адбываецца за кошт заробленых самімі культработнікамі фінансаў, — як я пераканаўся, не адзінакавы, а распаўсюджаны, бадай, ва ўсіх раёнах Беларусі. Таму яго можна лічыць досыць красамоўным. Праўда, звычайна за кошт пазабюджэту ў раёнах праводзяцца бягучыя, а не капітальныя рамонтныя ўстаноў культуры. Пра гэта мне казалі і ў Жабінкаўскім раёне Брэсцкай вобласці, і ў Слонімскаму раёне Гродзенскай вобласці і шмат дзе яшчэ.

Мяркую, у новым годзе падобныя рамонтныя сіламі гаспадарчых груп аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі працягнуцца. А значыць, пазабюджэтна дзейнасць, якой здаўна займаюцца работнікі сферы культуры Беларусі, атрымлівае сёння яшчэ большае значэнне. Да слова, як адзначаў нядаўна міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў, доля ўласных даходаў па галіне культуры на канец года склала 20 працэнтаў ад бюджэтнага фінансавання. Так, за 9 месяцаў 2016 года арганізацыі сферы культуры зарабілі 99,3 мільёна рублёў, што на 10 працэнтаў больш, чым за аналагічны перыяд 2015 года. А да 2020 года, як адзначыў кіраўнік ведамства, плануецца павялічыць удзельную вагу ўласных даходаў ад пазабюджэтнай дзейнасці да 40 працэнтаў ад агульнага аб’ёму фінансавання сферы культуры.

Творчасць і суплёт ідэй

Але ж, натуральна, не ўсё вымяраецца грашыма. Таму варта пагаварыць і пра творчы складнік дзейнасці сферы культуры раёнаў Беларусі. Напрыклад, тыя ж, ужо згаданыя мною, Бешанковічы зладзілі цягам мінулага года канцэртны ўсіх творчых калектываў са званнем “народны”, а ў канцы лістапада ў райцэнтры прайшоў вялікі справаздачны канцэрт усіх калектываў Бешанковіцкага раёна, падчас якога выступілі — ні многа ні мала — каля 500 артыстаў і дзясяткі аматарскіх ансамбляў.

Многія мерапрыемствы ладзілі ў Год культуры і ў **Жабінкаўскім раёне Брэсцкай вобласці**. Як паведаміла начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама Вера Борнік, тут, сярод іншых, былі праведзены святочныя мерапрыемствы да 500-годдзя вёскі Азяты, прайшоў абласны пленэр рэзчыкаў манументальнай скульптуры і іншыя знакавыя мерапрыемствы.

Акрамя таго, варта згадаць, што Жабінка на сёння з’яўляецца горадам-спадарожнікам Брэста. Таму мясцовыя калектывы прынялі ўдзел у святкаванні дня горада, які ладзіўся ў абласным цэнтры напрыканцы ліпеня мінулага года, а ўжо ў гэтым месяцы ў Жабінцы плануецца правядзенне аднаго з канцэртаў у рамках міжнароднага фестывалю класічнай музыкі “Студзенскія музычныя вечары”. Як каза Вера Борнік, усё гэта — толькі пачатак сумеснай працы паміж брэстчанамі і жыхарамі райцэнтры. Што ж, будзем трымаць сувязь з аддзелам і чакаць новых цікавых праектаў з Берасцейшчыны...

У спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі сёлета былі ўключаны традыцыйны каляндарна-абрадавы выпечкі караваі, што бытуюць у **Слонімскаму раёне Гродзенскай вобласці**. Як адзначыла начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама Наталля Юнчыц, захавальнікі традыцыі — члены народнага аматарскага аб’яднання “Чараўніцы-каравайніцы” філіяла Навасёлкаўскага цэнтру культуры Слонімскага РЦКНТІР. А яшчэ ў раёне летась упершыню прайшлі фестываль славянскай творчасці “Сяброўства без межаў” і “Жыровіцкі фест”, а таксама свята малака (!) “Малочны край — людзям рай” у аграгарадку Сурынка.

Нараўлянскі раён Гомельскай вобласці адзначыў Год культуры фестывалем дзіцячай творчасці “Калядныя сустрэчы”, у якім прынялі ўдзел больш за 300 юных выканаўцаў з усіх куткоў раёна. А яшчэ, як паведаміў начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама Віктар Захаранка, артысты з Нароўлі ўзялі Гран-пры на IX рэгіянальным фестывалі гарманістаў “Грай, гармонік!”, што ладзіўся ў канцы ліпеня ў Ельску... Шэрагам сваіх творчых здабыткаў цягам мінулага года падзяліліся і ў **Карэліцкім раёне Гродзенскай вобласці**. Тут, акрамя традыцыйных святочных акцый, у рамках марафону “Ад вёскі да вёскі” аддзелам культуры і вольнага часу “Жухавіцкі Дом культуры” быў праведзены цыкл мерапрыемстваў “Яшчэ жыве бацькоўскі зруб”, а 14 аматарскіх калектываў са званнямі “народны” і “ўзорны” ўзялі ўдзел у многіх абласных і рэспубліканскіх фестывалях і конкурсах.

Пацвердзілі свой ганаровы статус і 16 “народных” і “ўзорных” калектываў з **Клеччыны**. Акрамя таго, як адзначыла “К” начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Клецкага райвыканкама Святлана Чалык, у раёне прайшоў абласны семінар для дырэктараў раённых Цэнтраў культуры і III Абласное свята-конкурс дзіцячай творчасці “Калыска талентаў”. Акрамя таго, вясной адбыўся рэгіянальны VIII Адкрыты фестываль-конкурс фартэпіянальнай музыкі “Музычныя іскрыні”, які, да слова, у наступным годзе займе агульнарэспубліканскі статус. Маштабнае мерапрыемства з удзелам юных піяністаў з усёй Беларусі і некаторых суседніх краін, як мяркуецца, пройдзе на базе Клецкай ДШМ напрыканцы сакавіка...

Што ж, нават такі невялікі зрэд культурнага жыцця паказвае, што здабыткі Года культуры ў тым ці іншым аспектах ёсць у кожным раёне краіны. У новым годзе, натуральна, будучы ажыццёўлены іншыя мерапрыемствы, а таксама запланаваны і здзейснены творчыя праекты, магчыма, і з удзелам як айчынных, так і замежных інвестараў. Балазе, вопыт у падобнай дзейнасці ў работнікаў сферы культуры назапашаны вялікі. А “К” абяцае і надалей расказваць пра творчыя здабыткі з раёнаў Беларусі на сваіх старонках, як і рабіла гэта цягам усяго Года культуры.

Камертон

Вось і летася — акурат перад святамі завяршыўся VII Мінскі міжнародны Калядны оперны форум, які праходзіў 14 — 20 снежня. А папярэдкаваў яго III Мінскі міжнародны Калядны конкурс вакалістаў. Чым жа ў выніку ўзабагацілася наша нацыянальная культура і як выступілі беларускія ўдзельнікі?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Складанасць конкурсных баталій

пацвярджае сама статыстыка: 225 заявак, 120 удзельнікаў з 16-ці краін, 32 з іх прайшлі ў другі, адкрыты для публікі тур, дзе выступленні ішлі пад раяль, 11 — у трэці, дзе трэба было паказаць не асобнае сола, а сцэну з оперы. І толькі чашэра сталі лаўрэатамі: так вызначыла шматколкаснае, у 16 чалавек, журы на чале з генеральным дырэктарам Вялікага тэатра Беларусі Уладзімірам Грызюшчам.

Не буду закранаць сам склад удзельнікаў фіналу: люба было паказаць не асобнае сола, а сцэну з оперы. І толькі чашэра сталі лаўрэатамі: так вызначыла шматколкаснае, у 16 чалавек, журы на чале з генеральным дырэктарам Вялікага тэатра Беларусі Уладзімірам Грызюшчам. Сведчаннем высокага конкурснага ўзроўню можа лічыцца хаця б той факт, што на наша спаборніцтва прыехалі адрозна некалькі ўдзельнікаў праекта “Вяліка опера” расійскага телеканала “Культура”. Ну, а тым спевакі, якія не патрапілі ў фінал, маглі суцяшаць сябе тым, што пераможца леташняй “Вялікай оперы” Салтанат Ахметова з Казахстана таксама пасля другога тура выбыла з барацьбы.

Гран-пры Каляднага конкурсу паляцеў у Арменію: яго атрымаў сёлетні сярэбраны фіналіст “Вялікай оперы” — тэнор Тыгран Аганян. Уладальнікам першай прэміі стаў кантратэнор Андрэй Немзер (Расія). Акрамя надзвычай рэдкага тэмbru, ён вылучаўся сваёй вельмі высокай культурай спеваў, чаго не хапала многім і многім вакалістам, у тым ліку і тым, хто ад прыроды надзелены добрым голасам, і нават тым, хто быў уганараваны.

Наш тэатр можа ганарыцца: другая прэмія дасталася яго маладому салісту, тэнору Аляксандру Міхнюку. Стажор Маргарыта Ляўчук (яе і сапраўды візуальна кранальная Джэўльда, асабліва ў дэцце са спрактыкаваным Сяргеем Франкоўскім) была адзначана прызам глядацкіх сімптатый і спецпрызам журы — запрашэннем на выступленне ў Канцэртнай зале імя Антона Брукнера ў Аўстрыі. А маладая салістка Кацярына Міхнавец (меца-сапрана) — запрашэннем праспяваць у чатырох канцэртах у Канадзе.

Сярод астатніх фіналістаў выплучу артыстычнага расіяніна Алега Будараскага, які ўзрушыў сваім князем Галіцкім і атрымаў два спецпрызы-запрашэнні — выступіць у адным са спектакляў нашага тэатра і ў гала-канцэрце Нацыянальнай оперы “Эстонія”.

Не буду закранаць сам склад удзельнікаў фіналу: люба было паказаць не асобнае сола, а сцэну з оперы. І толькі чашэра сталі лаўрэатамі: так вызначыла шматколкаснае, у 16 чалавек, журы на чале з генеральным дырэктарам Вялікага тэатра Беларусі Уладзімірам Грызюшчам.

Фестываль — таксама крыху конкурсу,

свердзіў Калядны форум. Яго статыстыка больш простая: фінальны гала-канцэрт і пяць спектакляў, з іх чатыры сваіх з запрошанымі салістамі і адзін гасцявы — з нашымі аднымі салістам і аркестрам. Параўнанні ўзнікаюць міжволі — і паміж спевакамі, і паміж уласна спектаклямі. Шкадаванні — таксама. Чаму ў праграму форуму не ўключыць прэм’еру оперы Данііцці “Viva la Mamma”, адаптаванай да камернай сцэны? Хаця б дзеля таго, каб гэту працу патрапіла ў поле зроку гасцей, меркаванні якіх было б цікава пачуць.

На “Кармэн” Біз, шчыра кажучы, я ішла выключна з-за Аксаны Волкава ў гаюльную партыі. На запрошанага італьянскага тэнора асаблівага разліку не было, а з зусім не іспанскім тэмпераментам ды-рыжорам Даніэлеман Мантаэна, урадэжчым Барселона, мы сустракалі не ўпершыню. Цяперашнюю пастаноўку і таксама бачыла неаднойчы.

Віктарыя Камарова конкурсу вакалістаў (справа) Тыгран Аганян з Арменіі.

Дый у 2015-м гэта опера ўжо была ў праграме форуму, не стаўшыся яго творчым адкрыццём.

Цяперашні спектакль пераконаў: Аксана Волкава можа ўсё! У тым ліку, адным сваім удзелам цалкам змяніць пастаноўку. І прэтэндываць на лепшую Кармэн усіх часоў і народаў, прычым такую, якая не парушае традыцыйнага ўспрымання гэтага вобразу як сімвала жаночай свабоды і эмансіпацыі.

Волкава не проста цудоўна праспявала і сыграла, яна практычна нанова зрэжысавала гэты спектакль — ды яшчэ і падрыхтавала перагляд. Уявіце: першы выхад Кармэн — і аркестр стрымана, спакойна, без аніякай энергетыкі, нерву ды шарму, досыць асцярожна пачынае Хабанэру. Геранія не губляецца на аванслюе “прыёму”. Сэвэра на тэатральнае, крхнуў задзірае спадніцу, выступае босую нагу — і, размахваючы ёй туды-сюды, задае патрэбны тэмп. Ётак жа “дырыжыруе” далей — дзе зноў нагой, дзе галавой, плячыма, а дзе і зусім “па-сапраўднаму” — веерам замест папярэдня. І аркестр, хор, партнёры — усе ідуць за ёй, а не за дырыжорам.

Узаемапаразуменне з італьянцам Франческа Пія Гала-

сы (Хазэ) было такім, быццам яны заўжды спявалі гэту оперу разам. Аказалася, не сустрэліся толькі на гэтым спектаклі. І ўнеслі ў яго столькі псіхалагічна дакладных дэталей, што перад намі разгарнуўся не ўмоўны “оперны тэатр”, а... само жыццё. Такім і павінен быць жанр оперы — жывым, а не збранзавельным.

Яшчэ адным сапраўдным адкрыццём форуму стала “Пікавая дама” Адрэскага нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы і балета. Яна захавала з першых гукаў і трымала ў суперажыванні не проста да апошніх тактаў, але і пасля шквала апладзісмантаў, вяртаючы думкі да убачанага і пачутага. Асаблівацю рэжысуры знакамітага Аляксандра Цітэля стала не толькі трагічна-іранічнае сумашэднае рэальнасці і містыкі, але і спалучэнне розных эпох, калі перад намі паўстаюць то сучасныя будаўнічы-рамонтнікі, то няўлоўныя спасылі ў сцэнічных строях на сярэдзіну XX стагоддзя, часы Першай сусветнай вайны і далей ульбі гісторыі, праз XIX і XVIII стагоддзі ажно да еўрапейскага Сярэднявечча, калі для лекараў прыдумалі маскі з клявом, што пазней аднавіліся на венецыянскіх карнавалах і ў італьянскіх

гульбы быццам ператвараліся ў гульбовыя, запальных падлеткаў, сярод якіх толькі некалькі персанажоў, уключаючы Ялецкага, заставаліся дарослымі мужчынамі, здольнымі прымаць уважаная рашэнні.

Адзіты не прывезлі свой аркестр — толькі нотыяны партыі з новымі штрыхамі. Наш аркестр было не пазнаць! І ўсю оперу — таксама. Яна, былі затаргана хатняя гаспадыня-папярэдня, раптам змыла з сябе ўвесь бруд, нанеспатонкі, незауважны макіяж і ззяла сапраўднай прыгажосцю. Колькі быццам новых падалгося, аркестравых ліній мы пачулі! Колькі цікавых

варочваецца да нас то адным, то другім бокам — і заўсёды з жудасным рыпеннем, якое заглушае музыку Вердзі. Салісты (і сярод іх такія зоркі, як Станіслаў Трыфанаў і Ніна Шарубіна) большую частку часу заганяны наверх, але ўльбі сцэны, і каб быць элементарна пачутымі, ім даводзіцца літаральна “ірваць” галасавыя звязкі. Падабенства многіх сцэнічных строяў быльгае гледчоў. Калі забытыя сваякі Макдуфа выходзяць у тых жа белых строях, што і ледзі Макбет у адной з ранейшых сцэн, па зале паўзучы здагадкі: “Яна памерла? Ёта яе прывіды?” Сцэна з духамі, якія прадказ-

амеры і асабліваці нашай сцэны. І ўзнік згаданы вышэй “броўнаўскі рух”, калі героі ў сцэнічных строях з мстачковымі нюансамі (адны колеры чаго вартыя) мітусяць, а галоўнымі “дзеючымі асобамі” застаюцца вялізныя ложаж у першай дзеі і фантан з пісаючым хлопчыкам — у другой. Здавалася б, ёсць усё: інтэрактыў, калі гледчоў вымушаюць уставаць-садзіцца, удзельнічаючы ў судовым працэсе, гульня, калі Марцэліна і Бартала імкнучыся накарміць свайго дарослага “немаўлятку” з лыжачкі, пагуляць з ім у мячкі, а зверху, бы на дзіцячым ранішніку,

лікі тэатр як адзін з яе брандаў — відавочны “пракол”.

Не ўразіла і новая рэдакцыя “Турандот” Пуччыні, ажыццэўленая Міхаілам Панджавідам, які працаваў таксама над мінулай “скарчанай” пастаноўкай. Ранейшы трагічны фінал на сцене смерці Ліу быў абумоўлены паслядоўна праведзенай рэжысёрскай канцэпцыяй: каханне аказалася зусім не там, дзе ўсе яго бачылі. Аспелены знешнім бляскам Калаф, упарта я сваім эгаізма Турандот, разбавіўшы крываваымі сцэнамі натоўп — усе разумелі гэта надта позна. Але з’яўлялася надзея на перараджэнне ге-

чацца сказаць пра вельмі многіх. Эдуард Мартынюк паўстаў адметным германам, “зацыкленым” на фанатычнай ідэі: спачатку — каб Ліза стала ягонаў, іначай — смерць (таму і словы прызнання раптам загучалі маршова), потым — каб ягоным стаў картачны выйгрыш. Ніякай душэўнай хваробы, падкрэсленай у нашым спектаклі, — толькі фанатызм, адданасць ідэі і гатоўнасць ісці за ёй да канца, нягледзячы ні на што.

Настася Масквіна стварыла два яркія супрацьпалёныя вобразы. Ёта Біта Мазла (“Кармэн”), якая ад сіплай сплянскай дзяўчынкі ўзрастае да сімвала маці-ахоўніцы, і непалісаная ў сваёй праваце Яраслаўна (“Князь Ігар”) у сцене з Галіцкім — расійскім канкурсантам.

Уладзімір Грамаў, акрамя “двойчы Фігара” са згаданымі двюма канкурсантамі Разінамі з “Севільскага цырульніка”, быў выдатным Эскаміль у “Кармэн”, а таксама Пінгам — адным з міністраў “Турандот”.

Таццяна Гаўрылава атрымалася па-моцартаўску лірычнай, арыстакратычнай графіяй (“Вяселле Фігара”), адмовіўшыся ад прапанаванага расійскім рэжысёрам налёту куртуазнасці, і знешне сіплай, нерашучай, але з моцным душэўным стрываннем рабыняй Ліу (“Турандот”). Як пры гэтым па-рознаму гучаў яе голас! Сапраўднага моцартаўскага лёгкасць, роўнасць, уласцівы класіцызму, — і блізкая імпрэсіянізму каларыстычнасць, памножаная на ўнутраны драматызм, багацце найтонкіх фарбаў і адценняў у Пуччыні.

Ілья Сільчукоў, лаўрэат Першага Каляднага конкурсу і леташняй “Вялікай оперы”, скарэў хрэстаматыйна вядомай Кавацінай Фігара з “Севільскага цырульніка”, якую праспяваў у “постфінале” пасля сёлетніх канкурсантаў. Пачаў з фальцэта, артыстычна “растумамчыўшы” яго тым, што пояс, маўляў, заціскае. Скінуў яго — і перайшоў на барытон. Герой атрымаўся не радасна-завадным жужыкам, а гэтым майстрам, які

сцядуе, што яго ўвесь час дарма турбуюць — па нейкіх тах дробязях, калі ён здольны на сумесныя рэкорды. Да бясконачасці працяглае дыханне, свабода ў гукавядзенні, выразнасць фразіроўкі, а напрыканцы — зусім шалёны тэмп. Бляск, дый толькі! Цікава, што сказаў бы сёння той рэжысёр, які, памятаю, некалькі гадоў таму скардзіўся на недахоп у спевака артыстызму? Ярыя акцёрскія здольнасці Сільчукоў выявіў нават у невяліччай партыі (так і хочацца сказаць, ролі) Маралеса ў “Кармэн”. А які пашчотны, каплатлівы, выскарданы і адначасова трагічны атрымаўся ў яго Ялецкі з “Пікавай дамы” — у ары, праспяванай не ў нас, а ў Маскве, у трансляваным фінале “Вялікай оперы”.

Сярод найбольш удалых партый у фестывальных спектаклях назавем таксама Турандот (Кацярына Галаўлёва), Цімура (Андрэй Валенцій), Понга (Янаш Нялепа) — у “Турандот”, Базіла (зноў Янаш Нялепа), Сюзану (Ірына Кучынская) — у “Вяселлі Фігара”. Наконт апошняй спявачкі — праўдуно прывесчаныя ёй пасля другога тура словы запрапанаванага азербайджанскага крытыка, доктара мастацтвазнаўства, прафесара Улькяр Аліева: “гарачы, ахінальны тэмбр голасу, які напоўнена гучыць ва ўсіх рэгістрах, цудоўна рабыняй Ліу (“Турандот”). Як пры гэтым па-рознаму гучаў яе голас! Сапраўднага моцартаўскага лёгкасць, роўнасць, уласцівы класіцызму, — і блізкая імпрэсіянізму каларыстычнасць, памножаная на ўнутраны драматызм, багацце найтонкіх фарбаў і адценняў у Пуччыні.

Дадам, што не толькі загадана Кучынская, а практычна ўсе беларускія канкурсантаў, якія “родам” з нашага Вялікага тэатра, змагаліся адрозна па два папоса: ў і конкурс, і на форуме. А некаторыя яшчэ і згаданую прэм’еру рыхтавалі — “Viva la Mamma”. Што ў чарговы раз даказвала простую ісціну: тэатр — гэта не сцэны, не афішы ці праекты, а людзі. У нашым выпадку — таленавітыя і адданыя артысты.

Каляды, ды на оперны манер

Пераднавагодні настрой у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі апошнім часам вызначаецца двюма значнымі падзеямі, якія знаходзяцца ў непакісным адзінстве

гармоній раптам заўважылі! Наколькі трагнымі былі ўсе тэмпы! Дырыжор — народны артыст Малдовы Аляксандр Самаілз — выступіў не трывіяльным “палачкамахацелем”, а сапраўдным чараўніком, які з вядомай пэвэзі мелодый зрабіў сапраўдную музыку. Але спярша ён стаў следчыкам... тры вядзьмаркі, надзеленыя такім “чарздействам”, як трапная, вызначная харэаграфія Юліі Дзятко і Канстанціна Кузняцова. У выніку скокі вядзьмарак “заспяваюць” сабой усю оперу.

Не прынесла зачаравання і моцартаўскае “Вяселле Фігара”, прэм’ера якога адкрывала цяперашні сезон. Запрошаны рэжысёр Міхаіл Кісляроў, які сем гадоў таму ставіў яго на перасоўную трупу “Руская опера”, не ўлічыў

Аксана Волкава — Кармэн у аднайменнай оперы Жоржа Біз. / Фото прадастаўлены тэатрам

ваюць будучыню, увогуле выглядае парадыйна: з дапамогай сцэнічных прыстасаванняў тыя паўстаюць з катла, бы цуды ў дзіцячых казках, і ніколі ў не ўзрушваюць. Трагедыю мы ўспрымаем адно галавой, а не сэрцам, застаючыся “халоднымі назіральнікамі”. Адзінай знаходкай спектакля становяцца... тры вядзьмаркі, надзеленыя такім “чарздействам”, як трапная, вызначная харэаграфія Юліі Дзятко і Канстанціна Кузняцова. У выніку скокі вядзьмарак “заспяваюць” сабой усю оперу.

Не прынесла зачаравання і моцартаўскае “Вяселле Фігара”, прэм’ера якога адкрывала цяперашні сезон. Запрошаны рэжысёр Міхаіл Кісляроў, які сем гадоў таму ставіў яго на перасоўную трупу “Руская опера”, не ўлічыў

ваюць будучыню, увогуле выглядае парадыйна: з дапамогай сцэнічных прыстасаванняў тыя паўстаюць з катла, бы цуды ў дзіцячых казках, і ніколі ў не ўзрушваюць. Трагедыю мы ўспрымаем адно галавой, а не сэрцам, застаючыся “халоднымі назіральнікамі”. Адзінай знаходкай спектакля становяцца... тры вядзьмаркі, надзеленыя такім “чарздействам”, як трапная, вызначная харэаграфія Юліі Дзятко і Канстанціна Кузняцова. У выніку скокі вядзьмарак “заспяваюць” сабой усю оперу.

ваюць будучыню, увогуле выглядае парадыйна: з дапамогай сцэнічных прыстасаванняў тыя паўстаюць з катла, бы цуды ў дзіцячых казках, і ніколі ў не ўзрушваюць. Трагедыю мы ўспрымаем адно галавой, а не сэрцам, застаючыся “халоднымі назіральнікамі”. Адзінай знаходкай спектакля становяцца... тры вядзьмаркі, надзеленыя такім “чарздействам”, як трапная, вызначная харэаграфія Юліі Дзятко і Канстанціна Кузняцова. У выніку скокі вядзьмарак “заспяваюць” сабой усю оперу.

Віктар Альмушкі. “Мурей сестры, Мардона Лісабонскага”. Дыяліч.

Мастыхін Мінск 28/30

Разавая акцыя ці пілотны праект?

30 мастакоў з 28 краін прадставілі свае творы на выставе “Ад Лісабона праз Мінск да Уладзівастока” ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага. Як паведамыла ўжо “К”, ідэя выставы належыць дыпламату Паўлу Латушку і мастаку Віктару Альшэўскаму, якія мелі мэтай такім чынам нагадаць, што Беларусь не толькі цэнтр Еўропы, але і найважнейшае культурнае скрыжаванне Еўразіі, цывілізацыйны мост, на якім сустракаюцца Усход і Заход. Да таго ж выстава бачылася арганізатарам як завяршальны акорд Гога культуры ў Беларусі. Акорд з міжнародным водгулле.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Мікаэль Фукс. “Добранач”.

Іван Экстэр. “Напомерт для босака Рафаэлі”.

сваю прывабнасць як сродак творчага асэнсавання быцця. У мастацтве увогуле нічога з аднойчы адкрытага не знікае, але адаптуецца да новай рэчаіснасці. Свае эксперыменты па выяўленні сундаснага праз няўяўнае дэманструюць Ліуш Радрыгес (Лісабон), Тыбо Дырыак-Вішэрс (Брусэль), Джузэпэ Атыні (Рым), Ульрых Уфрэхт (Берлін), Карнэліу Васілеўска (Бухарэст).

Цікавыя стыльёвыя метамафозы адбываюцца ў мастацтве краін постсавецкай прасторы. Гадоў 20 — 25 таму некрытычны ўспрыман-

Ульрых Уфрэхт. “Гардэсія вясны”.

лена творчасцю Юрыя Аксёнава — майстра сожэтнага жывапісу з элементамі настравай умоўнасці. Мяркую, пэўную цікавасць для публікі ўяўляюць раслінныя матывы Ан-Мары Валадось (Парыж), колераваы экспрэсіі Дорыт Клёмп (Амстэрдам), Зігрыд фон Гунтан (Берн) і Тудара Збырні (Кішынёў), жывапісны медытацыі Джузэпэ Атыні (Рым) і Любэна Генавы (Сафія), старажытныя кравяды Марэка Мадэя (Варшава).

Напачатку планавалася ўдзел у праекце мастакоў ш-

Так, свой яркі брэнд-мерпрыемства павінен быць літаральна ў кожнага сельскага дома культуры Гродзеншчыны. Менавіта такую задачу на 2017-ы паставіў перад работнікамі культуры намеснік старшыні аблвыканкама Віктар Лісковіч. Нас не магла не зацікавіць такая маштабнасць творчых новаўвядзенняў. Таму і выправіліся ў край велічных касцёлаў і трансгранічных праектаў.

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, Воранаўскі і Лідскі раёны Гродзенскай вобласці / Фота аўтараў

Хто ахвочы да блінцоў?

У першай палове дня ў Воранаўскім райвыканкаме праходзіла нарада, якую вяла з работнікамі культуры намеснік начальніка аддзела ІРКСМ Лілія Каланас, што ўсяго толькі як месяц выконвае абавязкі кіраўніка сферы культуры. Мы тым часам паспелі пабываць у вёсках Тракелі ды Жырмуны, паразмаўляць з мастакімі кіраўнікамі тамтэйшых СДК (гаворка пра дзейнасць гэтых устаноў — у наступных нумарах "К"). Ужо ў Воранаве даведаліся пра нараду і зразумелі, што гаворка на ёй ішла досыць прынцыповая. Прынамсі, падрамаць прысутным не давялося, асабліва супрацоўнікам бібліятэк. І мы, журналісты "К", не раз казалі ў сваіх публікацыях, што не варта паловацца слова "брэнд", яно — усяго толькі паказчык нестандартнага падыходу да працы. І тады на пытанне "Чым вы непадобныя на іншых?" прагучыць ад клубнікаў чаканы адказ: "Тым, што непаўторнае свята маем!" А што датычыцца бібліятэкараў... Мо ім варта проста аб'яднаць намаганні з супрацоўнікамі СДК і СК і забяспечыць, скажам, інфармацыйную падтрымку клубнаму праекту? Да слова, знайшлі мы ў Воранаве і арыгінальныя бібліятэчныя праекты па наладжанні экскурсій на турмаршрутах. Але пра гэта — у наступных нумарах. А пакуль Лілія Антонаўна знаёміць нас з брэндавым, так бы мовіць, насычаннем клубнай работы на толькі што распачаты 2017 год.

Вёска Пераганцы рыхтуе Свята блінцоў, аграгарадок Місевічы — ушаноўвае ручнік, а Тракелі — гармонік, Жырмуны — ладзіць раённую маладзёжную акцыю, а Воранава робіць стаўку на дзіцячую творчасць, арганізоўвае аб'яднаныя праваслаўна-каталіцкія святы. Уяўляецца, як суладна гучыць аб'яднаны царкоўна-касцёльны хор?! Сталі добрай традыцыяй велікодныя і калядныя творчыя сустрэчы, якія адлюстроўваюць поліэтнічнасць і канфесійную разнастайнасць. Усе гэтыя канцэрты — дабрачынныя: уваход для ўсіх бясплатны, але кожны можа зрабіць невялікае ахвяраванне. Усе сабраныя сродкі перадаюцца сям'і або чалавеку, які мае вялікую патрэбу ў дапамозе. Дадамо, што кожны год у жніўні ў Воранаве праводзіцца Тызень культуры.

Не забыліся ў раёне і на дробныя вёсачкі. Яшчэ летась, калі на Воранаўшчыне ладзіліся тэатры культуры, была апрабавана наступная форма працы пад назвай "Будзь здаровы, гаспадар! Будзь здарова, гаспадыня!": насельніцтва аднаго паселішча наведвае жыхароў другога, з песнямі, танцамі ды пачастункамі. Вясялай справе знойдзецца працяг і сёлата.

Магчыма, і не было б усіх гэтых брэндаў, каб не дапамога спонсараў — мясцовых гаспадарак, дзяржаўных і прыватных прадпрыемстваў ды і проста неабыхавых людзей. А таму да іх у раёне ставяцца з вялікай увагай. У тым ліку на

Журналісткі аўтатур газеты "Культура"

Воранаўскі Цэнтр культуры.

Намеснік начальніка аддзела ІРКСМ Лілія Каланас.

Народны майстар з Пагародна Станіслава Міхно.

Свой брэнд — у кожнага СДК

Воранаўшчына — за творчае непадабенства

іх арыентавана і такое штогадовае мерапрыемства, як "Залатая ліра". Узнагароды атрымліваюць установы, арганізацыі, індывідуальныя прадпрыемствы — усе тыя, хто зрабіў унёсак у развіццё культуры раёна. А ўнёсак гэты, да слова, не малы. Згадаем толькі адзін прыклад. Летась у капітальны рамонт Цэнтра культуры было ўкладзена 8 мільярд паўнемаванаваных рублёў з абласнога бюджэту, яшчэ больш за мільярд — спонсарскіх.

Словам, "брэндаўтварэнне" становіцца не толькі на Воранаўшчыне, але і ў вобласці тэрмінам звыклым і будзённым. Інакш кажучы, Гродзеншчына ў плане рэгіянальнай культуры становіцца непадобнай на іншыя вобласці. Дай Бог, каб атрымалася.

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

У Беньяконях будзе ладзіцца Птушынае вяселле. Ніколі пра такое не чуў. Свята адзначаецца ў сакавіку, у Дзень Святога Іосіфа. У адпаведнасці з мясцовым паданнем у гэты дзень, нягледзячы на каталіцкі пост, "птушкі бяруцца шлюбам". Так што галоўная дзейная асоба мерапрыемства — птушка. Яна ўсяляк ушаноўваецца і аддзячваецца. І ўсе слевы ды танцы — толькі дзеля гэтага. Кажуць, вельмі старадаўняе свята. Прынамсі, з пальца не высмактана, а зладжана выключна на мясцовым матэрыяле. Пра такія святы варта кнігу напісаць для турыстаў. Дый не толькі.

У раённым цэнтры рамёстваў: майстры Наталія Карніла, Крывіцкіна Яковіч, Волга Машышук.

Вячоркі з аншлагам

Аказваецца, ніводнай установы культуры на Воранаўшчыне не скарацілі ні летась, ні пазалетась. Гэтай жа тактыкі збіраюцца прытрымлівацца і ў 2017-м. І, па словах намесніка начальніка аддзела ІРКСМ, ёсць усе падставы ашчаджаць дробныя клубікі ды бібліятэкі. Узяць, да прыкладу, вёску Курчоўцы, дзе жывуць пераважна бабулькі пашанотнага ўзросту. Здавалася, для іх абслугоўвання можна і аўтаклубам абысціся. Аднак, не — аргумент супраць неабачлівай аптымізацыі — самы сур'ёзны. Кожную суботу ў мясцовым сельскім клубе адбываюцца вячоркі з аншлагам. І менавіта тут дзейнічае аматарскае аб'яднанне інвалідаў, якое надзвычай шчыльна супрацоўнічае з цэнтрам сацыяльнага абслугоўвання. Ну як такі клуб скарачаць?!

А цяпер — пра трансгранічныя праекты развіцця рэгіянальнай культуры, па якіх Гродзеншчына ўтэўнена лідзіруе ў краіне. Напрыканцы года Воранаўскі аддзел ІРКСМ падаў дзве заяўкі на конкурс грантаў трансгранічнага супрацоўніцтва ў межах праграмы "Латвія — Літва — Беларусь" па лініі Еўрапейскай палітыкі суседства на 2014 — 2020 гады. Адзін з іх прадугледжвае добраўпарадкаванне старадаўняга парка і насычэнне арт-праектамі сядзібы ў Большніках, дзе, нагадаем, у свой час жыла Марыя Верашчака са сваім мужам графам Путкамерам і дзе гасцяваў Адам Міцкевіч. На базе сядзібы плануецца зрабіць Цэнтр сямейнага адпачынку. Для гэтага мяркуюць рэстаўраваць другі паверх, а таксама забяспечыць Цэнтр неабходнай інфраструктурай. Партнёрам праекта выступае невялікі гарадок Янава, што месціцца каля Каўнаса, і дзе таксама маецца старадаўні парк. Як высветлілася, пазнаёміліся воранаўскія работнікі культуры з партнёрамі падчас абмеркавання

Адначым, вынікі конкурсу грантаў будучы вядомыя толькі праз год. Але незалежна ад поспеху воранаўскіх заявак раён актыўна працуе ў культурным міжнародным кірунку: з адміністрацыяй Шальчынінкайскага раёна падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве, дзякуючы якому рэгулярна адбываюцца выязныя канцэрты калектываў з Воранаўшчыны, у тым ліку арганізаваных для беларускай супольнасці ў Літве. Наладжана супрацоўніцтва і з гарадамі-пабрацімамі: літоўскім Алітусам, расійскім Несцееравам. А зусім нядаўна — і з беларускім культурным цэнтрам "Радзіма" ў Казахстане.

(Не)лірычнае адступленне Канстанціна Антановіча

Зайсёды цікава прыязджаць у памежныя раёны краіны. Бо пабачыць там можна і змяшэнне розных культур, традыцый, нацыянальнасцей. А яшчэ паглядзець на выкарыстанне трансгранічнага патэнцыялу. Пакуль Воранаўскі раён не ўваходзіць у зону з бязвізавым рэжымам, у якую

ўключаны Гродна ды Аўгустойскі канал. Тым не менш у будучыні гэтага выключыць не варта. Але і без такіх прэферэнцый Воранаўскі раён можа і павінен паказаць патэнцыйнае межамі (і вядома ж, айчынным) інвестарам свой гісторыка-культурны патэнцыял. І мяркую, што з такім кіраўніцтвам сферы культуры ў яго гэта выдатна атрымаецца.

За сувенірам сувенір

У пошуку цікавостак Воранава далёка хадзіць не давялося. За сціплым будынкам раённага дома рамёстваў у самым цэнтры пасёлка гарадскога тыпу хаваецца яскравае начынне: па выставачнай зале можна пераканацца, што праца тут ідзе добра. Чаго толькі ў ім не прадстаўлена: маецца аплікацыя, выцінанка, бісер, традыцыйная вышыўка, саломкапляценне, керамічныя вырабы, а таксама ўзоры такога моднага сёння ў нашай краіне (надзвычай бюджэтнага) рамяства як квілінг.

Даведаліся, што РДР не абмяжоўваецца адной пляцоўкай. Маецца ў яго свой філіял у Жырмунах, дзе нараджаюцца керамічныя сувеніры, ёсць таксама народныя ткачы ў вёсцы Пагародна, якія прадстаўляюць раён на рэспубліканскіх і міжнародных выставах. Дзейнічае тут аматарскае аб'яднанне "Школа ткацтва", якое ўсёбакова падтрымліваецца мясцовымі ўладамі. І не дзіва, бо зараз стаіць задача ўнесці мясцовую традыцыю ткацтва ў Дзяржаўны спіс элементаў нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны. А ў перспектыве — і абрад "У цыгані" той жа самай вёсцы.

Пасля такой інфармацыі не завітаць у гэтыя вёскі мы не маглі. А таму ў наступнай публікацыі аўтатура грунтоўна спынімся на дзейнасці сельскіх устаноў культуры Воранаўшчыны.

Агульнае (не)лірычнае заканчэнне

Падалося, што за ўсёй гэтай разнастайнасцю вырабаў пакуль воранаўскімі майстрамі не створаны адметны пазнавальны брэнд. Ведаюць жа сёння лепельскіх цмокаў ды сунічкі Лёзна. А чаму б не стварыць воранаўскіх крумкачоў або львоў па асацыяцыі з назвай райцэнтра ды персанажам ягонага герба? Ідэю мы падалі — цяпер справа за яе рэалізацыяй.

Традыцыя званарства на беларускіх землях мае багатую гісторыю і сведчыць не толькі пра набожнасць нашых продкаў ды сучаснікаў, але і пра культурныя адметнасці.

З гэтай нагоды ўяўляецца каштоўным даследаванне па выяўленні спецыфікі стылю і нацыянальнай самабытнасці традыцыі беларускага званарства, якое было зроблена кандыдатам мастацтвазнаўства Аленай Шацка ў кнізе “Калакольны звон Беларусі: тысячагоддзе традыцыі”, высока ацэненай Выдавецкім саветам Рускай Праваслаўнай Царквы. Толькі за апошнія некалькі месяцаў аўтар прэзентавала кнігу на Валыні, у Маскве, у Ташкенце.

Алена Шацка не толькі правяла пашпартызую званую, якія захаваліся да нашых дзён, але і вылучыла асаблівасці выкарыстання, стаўленне да іх саміх званаў і прыхаджан, уключана сьць званую у кантэкст духоўнага жыцця. Такія этнаграфічныя факты, як абмыванне і ўпрыгожванне званую рознакаляровымі стужкамі на Вялікідзень, славаесныя характарыстыкі іх гучання (“спявае”, “кажа”, “плача”), сведчаць пра сакралізацыю званую і званіц у традыцыйнай сьвядомасці мясцовых жыхароў. Важна, што ў многіх сельскіх храмах да гэтага часу захоўваюцца аўтэнтычныя выканальніцкія традыцыі. Гэтым шмат у чым вызначаецца спецыфіка царкоўнага звону, па ўзорах якога Аленай Шацка зроблены партытуры, прадстаўленыя на старонках кнігі.

Вельмі важна і надалей працягваць працу па выяўленні і даследаванні старадаўніх званую. З гэтай мэтай Аленай Шацка ўпершыню ў беларускай навуцы быў распрацаваны адмысловы экспедыцыйны апытальнік, якім могуць скарыстацца краязнаўцы, этнографы, работнікі культуры. Адказы на пытанні можна дасылаць на паштовы адрас рэдакцыі.

Вельмі важна і надалей працягваць працу па выяўленні і даследаванні старадаўніх званую. З гэтай мэтай Аленай Шацка ўпершыню ў беларускай навуцы быў распрацаваны адмысловы экспедыцыйны апытальнік, якім могуць скарыстацца краязнаўцы, этнографы, работнікі культуры. Адказы на пытанні можна дасылаць на паштовы адрас рэдакцыі.

Сінтэз і аналіз

У “К” № 48 за 2016 год быў апублікаваны артыкул “Этнавыхаванне — рэч рэальная”. Асноўнай яго сталі заняткі “Народная манера выканання спеваў у сучасных умовах”, якія Іван Кірчук праводзіў у Інстытуце культуры Беларусі для настаўнікаў-харавікоў і профільных вучэбных дысцыплін дзіцячых школ мастацтваў. Па выніках заняткаў супрацоўнікі інстытута правялі сярод слухачоў анкетаванне. Прывядзем яго вынікі.

Яўген ПАГІН

Па праграме павышэння кваліфікацыі “Музычнае мастацтва: актуальныя пытанні метадыкі выкладання” займалася 25 чалавек. 21 з іх выкладае акадэмічнае харавое мастацтва, 4 — народнае. Але ці не палове даводзілася выкарыстоўваць народную манеру выканання. І толькі два слухачы замачылі, што

Экспедыцыйны апытальнік

Важна пазначыць, хто адказвае: прозвішча, імя, імя па бацьку, год нараджэння, месца пражывання, дату інтэрв’ю. Неабходна запісаць надпіс на кожным звоне, зафіксаваць выявы абразоў, намалюваць план размяшчэння званую на званіцы з указаннем з поўначы на поўдзень, запісаць памеры званую, зрабіць фота, запісаць на дыктафон гучанне кожнага звона.

Таямніца званую — па палічках

Званар Рыгор Дарковіч з вёскі Прылуці Бярэскага раёна.

Рэспандэнту задаюцца наступныя пытанні:

1. Ці захаваліся дакументы царквы, летпіс храма? Магчыма, ёсць інфармацыя, як куплялі званы, дзе, хто быў ахвярадаўцам.
2. Ці адлівалі ў вашай мясцовасці званы?
3. Богаслужэнні ў царкве праходзілі па нядзелях і святых днях? На якія святы былі ўсяночныя службы?
4. Літургія. Ці званілі на “Ойча наш” або толькі на “Верую”?
5. Святар прыязджаў здалёк або жывіў побач з храмам? Ці прыязджаў калі-небудзь архірэі? Як тады званілі?
6. Ці маюць званы вашай царквы назвы? Ці ёсць у вас любімыя званы, чым адрозніваецца іх гучанне? Хто-небудзь памятае, як іх асвятлялі?
7. Ці ведаеце вы легенды,

песні, паданні, прымаўкі пра званы, званаў? Ці ведаеце цікавыя гісторыі, звязаныя са званамі ў вашай царкве або ў суседніх?

8. Ці чулі званы ў іншых храмах, манастырах? Якіх? Чым адрозніваецца іх гучанне?

9. **Да звана.** Хто вас навучыў асновам званарства? Як звалі лепшага званаара храма? Як ён працаваў (седзячы, стоячы, з педальлю або апранаў вяроўку на на-

каліся да званую дзяўчаты? Каля царквы на Вялікідзень спявалі песні? (Маецца на ўвазе які-небудзь народны абрад.) На хрэсны ход неслі іконы толькі незамужнія дзяўчаты? На якія святы адбываўся хрэсны ход? Колькі разоў абыходзілі храм? У далекія вёскі быў хрэсны ход? Ці было, каб хварэлі людзі ці жывёлы і тады званілі ў званы ўвесь дзень? Ці білі ў званы ў вашай вёсцы, калі здараўся пажар?

14. Як званілі, калі паміраў чалавек? Гэта называлі “па душы”? Па звоне маглі зразумець, хто памёр (жанчына ці мужчына)?

15. На вяччанне званілі ці прыязджалі з музыкамі? Ці званілі на заручыны маладых?

16. Ці збіралі званаў гарцы? Што давалі, колькі? Калі ён ездзіў па тое, восенню?

17. Якое свята было ў вашай мясцовасці асаблівым? Як яго называлі? Ці праводзіўся кірмаш? Адкуль прыязджалі, што прадавалі, спявалі?

18. Ці маюцца ў вас званы, якія хавалі ці вывозілі ў гады Першай сьветнай або Вялікай Айчыннай войнаў? Хто? У час вайны ў храме працягваліся богаслужэнні? Ці засталіся ў мясцовых жыхароў фота са званамі? Ці хавалі званы ў касьцёле? У суседніх вёсках?

19. Колькі вёсак было прыпісана да вашага прыходу?

20. Чаму любіце гучанне звону? Падрабязна запісаць.

21. Ці забаранялі званіць пасля вайны? Царкву закрывалі? Былі выпадкі, каб моладзь і ў гэтыя гады прыходзіла на Вялікідзень і званіла?

22. Якія вам вядомыя публікацыі мясцовых краязнаўцаў у апошнія гады (кнігі, прэса), з інфармацыяй пра званаў, званы, у тым ліку знойдзеныя ў XXI стагоддзі.

3 “Куффа-радцы”

Ручэй

музыка Аляксандра Кацікава
верш Якуба Коласа

Між алешын, кустоў,
Дзе пье салавей,
І шуміць і грывіць
Срэбразвонны ручэй.

Як матулька, вярба
Хіліць голаў над ім,
І глядзяцца кусты
Пышным верхам сваім.

Абступаюць яго
Чараты, асака,
Падыходзіць мурог
Да яго здаляка.

Часам зорка ўначы
На яго кіне зрок,

І хмурынка не раз
Зазірне ў ручаёк.

І схіляе трава
Над ім пасмы-брыжы,
А ён, жэўжык-пястун,
Гучным смехам дрыжыць.

То заскочыць у гай,
То курган абаўе,
Дзе сярдзіта бубніць,
Дзе лагодна пье.

Люба слухаць той спеў,
Несціханы, густы,
І пад песні яго
Адпачынеш і ты.

“Цягнуць Каляду на дуба”

Сцэнарый паводле абрада з Клічаўскага раёна

21 студзеня ў некаторых раёнах Беларусі яшчэ “правяджаюць” Каляды. Работнікі культуры з Клічаўскага раёна дзеляцца сцэнарыем, па якім тут прайшло свята ў 2015 годзе. Варта адзначыць, што Клічаўскі раён на Захадзе мяжуе з Бярэзінскім, у якім абрад “Цягнуць Каляду на дуба” захоўваецца ў жывым бытаванні.

Фае раённага Дома культуры аформлена пад сялянскую хату. Стаіць імправізаваная печ. Выстава сялянскага хатняга побыту. Каля ўваходу стаяць дзяўчаты, якія ўсіх, хто заходзіць, запрашаюць на свята. На эстрадзе знаходзіцца гурт — вакальны ансамбль “Крыніца”, спявае песню. На праектары ідзе паказ відэафільма пра абрад.

Выходзяць вядучыя.
Вядучы 1: — Добры вечар, даражэнькія госцейкі. Вось сёння і скончыліся Каляды.

Вядучы 2: — Мы іх добра пасвяткавалі, а зараз трэба і з гонарам правесці.
Вядучы 1: — Таму сёння будзем цягнуць Каляду на дуба. Гэты абрад бытаваў доўгія часы на тэрыторыі нашага раёна.

Вядучы 2: — У нашай сённяшняй імпрэзе мы зро-

бім спробу аднавіць тыя дзеянні, якія маглі адбывацца падчас провадаў Каляд.
Вядучы 1: — Мы хочам вас пераканаць, што гэта будзе вельмі весела і цікава. Будзем гуляць, танцаваць, песні спяваць, а галоўнае, пацягнем Каляду на дуба.

Вядучы 2: — Па выніках шматгадовых экспедыцый нам вядома, што гэта ўвесьляе дзеянне, амаль забыты абрад у памяці народа, адбывалася ва ўсіх вёсках нашага раёна, але некаторыя звесткі пра яго знаходзяцца ў запісах розных часоў.

Вядучы 1: — Таму мы сёння дакранёмся да цікавай мінуўшчыны нашага краю, а ў наступным годзе можна па-сапраўднаму аднавіць гэта вельмі цікавае свята, каб яно радавала нас кожны год.

Вядучы 2: — Сёння ў нас на імпрэзе знаходзяцца вельмі пачэсныя госці, якім даспадобы народныя святы і абрады. Гэта, канечне, усе вы, хто прыйшоў у наш Дом культуры.

Вядучы 1: — Таму мы запрашаем вас не стаяць моўчкі збоку, а прымаць вельмі актыўны ўдзел у свяце.

Заканчэнне — на старонцы 12.

3 “Куфра-радцы”

“Цягнуць Каляду на дуба”

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 11.)**Вядучы 2:**

— Ну, што, госці дарагія? Перастаньце сумаваць, пачынаем святкаваць!

Вядучы 1:

— Каб вам свята было любя, Пацягнем Каляду на дуба.

Вядучы 2:

— І не стойце сціпла збоку, Пускайцеся ў песні, танцы-скокі.

Вядучы 1:

— Мы да вас вельмі вялікую ласку маем

Разам. І наша свята пачынаем.

Дзве песні спявае вакальны ансамбль.

Потым хлопцы заносцяць імправізаваную барану і кладуць яе пасярод залы на стол. Уваходзяць дзяўчаты з рознакаляровымі кавалкамі тканіны, стужкамі і ўсё гэта кладуць таксама на стол пасярод залы. Вакальны ансамбль “Крыніца” падыходзіць бліжэй да стала.

Вядучы 1: — Зараз адбудзецца вельмі адказнае дзеянне. Мы запрашаем усіх дзяўчат рабіць ляльку Каляду, а таксама і ўсіх ахвотных. Станавіцца вакол стала.**Вядучы 2:** — Таксама можна завязаць стужкі на барану з замовай на гэты год. Замаяўляйце любыя вашы жаданні і будзьце ўпэўнены, што яны абавязкова збудуцца. Як гэта робіцца, вам дапамогуць нашы ўдзельнікі.

Артысты вакальнага ансамбля пачынаюць спяваць калядныя песні. Адбываецца стварэнне лялькі Каляды.

Песні “Цераз поля й усё сцежачка, ай, лю-лі”, “Ой, калядачка, вы хутэй, барджэй, ой, лю-лі”.

Дзяўчаты робяць ляльку, завязваюць стужкі на барану таксама ў выглядзе лялькі, астатнія стаяць гуртам і спяваюць калядныя песні, запрашаючы ўсіх прысутных падпяваць рэфрэн.

Калі лялька ўжо гатовая, дзяўчаты высока падымаюць Каляду над галавой і крычаць “гу-у-у, гатова Каляда. гу-у-у”. У гэты час стол і барану адносяць у бок. Дзяўчаты з лялькай Каляды, высока трымаючы яе над галавой, ходзяць па крузе і спяваюць песню “Па гарэ хаджу, па бярызнічку”.

Вядучы 1: — Ну вось, Каляду зрабілі. Зараз нам патрэбна бабуля з кашай або маладая дзяўчына.**Вядучы 2:** — Ну, якая дзяўчына мае намер у гэтым годзе пазнаёміцца з удальым хлопцам, або бабуля?

Выбіраюць, хто павязе Каляду.

У суправаджэнні музыкі прысутныя робяць доўгі ланцуг, першы трымае Каляду. Дзяўчаты перадаюць адна адной па чарзе ляльку Каляду са словамі “Каляду на дуба”. Потым ляльку аддаюць таму, хто паедзе на санках. Таксама перадаюць гаршчок з кашай і прыносяць барану.

Вядучы 2: — Зараз, да-

рагія ўдзельнікі нашай святочнай імпрэзы, пад музыку пойдзем праваджаць Каляду на дуб. Чым лепшы ў вас будзе настрой у час провадаў Каляды, тым лепшы будзе год на розны прыбытак.

Вядучы 1: — Таму запрашаем вас не сумаваць, а пець, весяліцца і танцаваць.**Вядучы 2:** — Можна ва ўвесь голас крычаць. Адным словам, ствараць шумную атмасферу.**Вядучы 1:** — Усё зразу мелі?**Вядучы 2:** — Тады пайшлі. З музыкой і песняй імпрэза рухаецца да выхаду. Песню паўтараюць некалькі разоў, пакуль Каляду садзяць у санкі. Санкі цягнуць маладыя хлопцы і дзяўчаты, якія хочуць сёлета знайсці сабе пару, або замужнія жанчыны і жанатыя мужчыны, якія ад новага года хочуць якога-небудзь добра. На выхадзе, калі Каляду пасадзяць у санкі, трэба ўсім пракрычаць: “гу-у-у, Каляда на дуб, гу-у-у!!!” Потым спяваецца некалькі разоў песня “Прыйшла Каляда ўвечары”.

Уся імпрэза з танцамі і скакамі крочыць да дуба. Грае весёлая музыка. Гучыць песня “Прыйшла Каляда ўвечары”. Па дарозе да дуба можна заяджаць у двары, рабіць прыпынкі каля перакрываўнага дарогі і ў гэты час уся працэсія павінна крычаць: “гу-у-у, Каляда на дуб, гу-у-у!!!”

Каляднікі падыходзяць да высокага дрэва, якое знаходзіцца ў парку, падвозяць туды Каляду з кашай. Хлопцы бяруць барану, чапляюць на яе ляльку Каляду і вешаюць на дрэва. У гэты час уся імпрэза спявае “На дуба, Калядкі, на дуба”.

Уся імпрэза становіцца ў карагод і, ідучы вакол дрэва па ходзе сонца, спяваюць песню “Ай, Калядачка, вы вярніцеся”.

Карагод ходзіць па крузе, потым, трымаючыся за рукі, усе падыходзяць да дрэва, адыходзяць ад дрэва і зноў ідуць па крузе. Кожны ахвотны можа падысці да дрэва і, абдымаючы яго, прасіць для сябе што хоча. Да дрэва падыходзіць Каляда з кашай і прапануе ўсім пачаставацца.

Вядучы 1: — Дарагія госці, правялі Каляду на дуб, цяпер можна яшчэ крыху павесяліцца.

Пасля стылізаванага проваду Калядаў у доме культуры адбыўся майстар-клас па традыцыйных танцах Клічаўскага раёна.

Найбольш папулярнай гульні, не звязанай з абрадамі, у калядныя вечары была “Арэхі” (або, як яе называлі, “Цот ці лішка?”). Адзін з гульцоў браў жменю арэхаў і пытаўся ў другога, цотная ці няцотная іх колькасць выйдзе. Калі называўся слушны лік, дык той, хто адгадаў яго, атрымліваў гэтыя арэхі, калі не — то абавязаны быў вярнуць столькі арэхаў, колькі было ў руцэ.

Сцэнарый падрыхтавала загадчык аўтаклуба Жана АЧЫНОВІЧ

Уладзімір Мацюк. “Закаханыя”. Канец 1970-х гадоў.

“Коні”. Канец 1920-х гадоў.

“Львінік”. 1978 год.

Свой след на зямлі...

Ажывала дрэва ў Дзятлаве...

У сваёй кнізе “З беластоцкай зямлі” я ўпершыню прыгадаў беларускага мастака, рэзчыка па дрэве, грамадска-культурнага дзеяча Уладзіміра Мацюка (1902 — 1989). Гэта была толькі невялікая згадка пра ленавітага беларуса з Беластока. Але пошукі працягваліся...

Уладзімір Мацюк нарадзіўся ў Беластоку ў сям’і беларускага фельчара Язэпа (Іосіфа) Мацюка (родам з вёскі Гернікі Слонімскага павета) і Людмілы са збяднелага роду Антыноравічаў з Нараўкі. У пары нарадзілася пяцёра дзяцей, Валодзя па ліку быў трэцім.

Але заставацца шчаслівымі сям’і перашкодзіла Першая сусветная вайна і бежанства. Іосіфа Мацюка мабілізавалі ў расійскае войска і накіравалі працаваць эпідэміялагічным фельчарам у адзін з земскіх шпіталаў Падольскай губерні, які знаходзіўся каля самай лініі фронту. Але ў 1916 годзе ён захварэў на тыф, прыехаў да эвакуіраванай сям’і ў Калугу, дзе хутка памёр. На плечы Людмілы леглі ўсе сямейныя клопаты.

У Калуге Валодзя пайшоў у школу. Ён часта згадваў, што фізіку ў іх класе выкладаў знакаміты вучоны Канстанцін Цыялкоўскі, да якога вучні прыходзілі дадому, дапамагаючы яму. У 1919 годзе Уладзімір Мацюк запісаўся на завочныя курсы пры Калужскай мастацкай акадэміі. У гэты час у Расіі ішла Грамадзянская вайна і сям’я з-за нястачы вырашыла вярнуцца на Бацькаўшчыну. Аднак усім адразу здзейсніць тое не было магчымасці, таму на радзіму паехаў пакуль адзін Уладзімір. Вясной 1924 года ён перасёк мяжу і апынуўся ў Заходняй Беларусі, якая ўжо знаходзілася пад Польшчай. Прыехаўшы на радзіму бацькі, Мацюк хутка вырашае вярнуцца зноў у Калугу, але яго арыштоўваюць на мяжы і ён некалькі месяцаў праводзіць у польскай турме. У выніку, сустрэцца з маці і з роднымі братамі і сёстрамі Уладзімір Мацюк змог толькі пасля 1939 года. Ён пасяліўся ў Дзятлаве на Гродзеншчыне, куды на сталае месца выхараства да яго прыехала і старэйшая сястра Вольга. У Дзятлаве ён і пражыў усё астатняе жыццё.

Калі на Дзятлаўшчыну прыйшла савецкая ўлада, Уладзімір Мацюк працаваў

Уладзімір Мацюк з дачкай.

Дрэва ажывала ў руках народнага майстра.

загадчыкам базы ў райспажыўсаюзе, а ў вольны час захапляўся разьбой па дрэве. Летам 1941 года Баранавіцкі абласны Дом народнай творчасці арганізаваў экскурсію на выставу ў Мінск для лепшых скульптараў, рэзчыкаў і інкрустатараў вобласці. Захаваўся заплыт у міліцыю з просьбай выдаць пропуск у горад Мінск майстру-рэзчыку па дрэве Мацюку, датаваны 20 чэрвеня 1941 года. Экскурсія не адбылася, бо праз два дні пачалася вайна.

У гады вайны сям’я Уладзіміра Мацюка жыве то ў Дзятлаве, то на хутары Гнаінскі ў сваякоў, то проста ў лесе. І шмат прац, якія захоўваліся ў хаце мастака ў Дзятлаве, згубіліся. Ратавалі і ён некалькі месяцаў праводзіць у польскай турме. У выніку, сустрэцца з маці і з роднымі братамі і сёстрамі Уладзімір Мацюк змог толькі пасля 1939 года. Ён пасяліўся ў Дзятлаве на Гродзеншчыне, куды на сталае месца выхараства да яго прыехала і старэйшая сястра Вольга. У Дзятлаве ён і пражыў усё астатняе жыццё.

Пасля вайны Уладзімір Мацюк уладкаваўся на працу мастацкім кіраўніком раённага Дома культуры, адпрацаваўшы там усё жыццё. Ён арганізаваў драматычны гурток і ставіў спектаклі. Напрыклад, “Паўлінка” па п’есе Янкі Купалы ў 1952 годзе заняў першае месца на Гродзенскім абласным конкурсе

мастацкай самадзейнасці і быў паказаны ў Мінску. Кіраўнік тэатральнага гуртка сам выступіў і рэжысёрам, і акцёрам, і мастаком, і дэкаратарам, і грымёрам, рыхтаваў эскізы касцюмаў да спектакляў. Але галоўным яго захапленнем заставаўся разьба па дрэве.

У лістападзе 1945 года працы мастака “Начное”, “Дудар” і “Данясенне” ўпершыню былі паказаны на агульнабеларускай выставе майстроў народнай творчасці ў Мінску. За барэльеф “Данясенне” Мацюк атрымаў другую прэмію ў конкурсе на лепшы твор на тэму “Беларусь у перыяд Вялікай Айчыннай вайны”. Мастак пастаянна ўдзельнічае ў розных абласных, рэспубліканскіх і фальклорных персанажы, а таксама скразной тэмай праз розныя творы праходзіла вайна.

Для іх увасаблення і выканання ён выкарыстоўваў розныя пароды дрэва: бярозу, клён, дуб і іншыя. І дрэва ажывала ў руках народнага майстра...

льмі паважаным чалавекам на Дзятлаўшчыне. Яго абіраюць дэпутатам пасялковага савета дэпутатаў. А ў 1959 годзе мастак становіцца сябрам Беларускага таварыства дружбы і культурных сувязяў з замежнымі краінамі пры Беларускай доме народнай творчасці. Гэта арганізацыя ў свой час набыла некалькі прац Уладзіміра Мацюка для паказу за мяжой. Яму быў замоўлены твор з дрэва ў якасці падарунка ад БССР на фестывалі моладзі ў Варшаве ў верасні 1955 года. Ён прымаў актыўны ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні агульнабеларускага фестывалю моладзі і студэнтаў у 1957 годзе. Апошняя вялікая выстава, у якой удзельнічаў творца, з’яўлялася Усеаюзная выстава-конкурс дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва самадзейных мастакоў і майстроў народнай творчасці ў 1970 годзе. Скульптура мастака “Мишка-спадкоежка” была адна з лепшых і яе выбралі для ўдзелу на Усеаюзнай рухомай выставе па гарадах Поўначы і Сібіры ў 1971 годзе.

У апошнія гады свайго жыцця Уладзімір Мацюк працаваў толькі для сябе, працы дарыў сябрам і сваякам. Спрабаваў займацца і разьбой па косці. Усе гэтыя працы часта можна было ўбачыць на беларускіх выставах. За некалькі гадоў да смерці мастак пачаў губляць зрок і не мог больш працаваць. Гэта была для яго трагедыя. А 24 лістапада 1989 года Уладзіміра Мацюка не стала: ён памёр у Дзятлаве, дзе і пахаваны.

Уладзімір Мацюк стварыў сотні выдатных твораў з дрэва і косці. Сёння яны захоўваюцца ў прыватных беларускіх, расійскіх і польскіх музеях і архівах, а таксама ў Дзятлаўскім гісторыка-краязнаўчым музеі. Але дзясяткі арыгінальных твораў мастака, якія ён аддаваў на розныя выставы, проста зніклі, і лёс іх невядомы. Асноўнай тэматыкай яго твораў былі і засталіся гісторыя беларускага народа, асянскія праца, жывёлы і фальклорныя персанажы, а таксама скразной тэмай праз розныя творы праходзіла вайна.

Для іх увасаблення і выканання ён выкарыстоўваў розныя пароды дрэва: бярозу, клён, дуб і іншыя. І дрэва ажывала ў руках народнага майстра...

Сяргей ЧЫГРЫН
Фотаздымкі з фондаў
Дзятлаўскага гісторыка-
краязнаўчага музея

Перад намі шэра-жоўтая з разводамі скульптура з алебастра. На квадратным пастаменце — фігура дзіцяці з крыламі, што апусцілася на адно калена. Пад другой нагой — ніжні фрагмент якара. З левага пляча спускаецца антычнае адзенне. Крыху схіленая да правага пляча галава ўпрыгожана фераньеркай — ніткай жэмчугу з невялікім медальёнам у сярэдзіне. На правай руцэ сядзіць птушка. Часткі крылаў і хваста птушкі страчаны, таксама як і частка якара. І, відаць, з даўніх часоў. З задняга боку скульптуры дзіцяці ёсць адтуліна і бачны жалезны стрыжань. Скульптура выканана ў рэалістычнай манеры. Яе асаблівасць у тым, што яна не прызначалася для кругавога агляду. Але ці толькі ў гэтым?

Мармуровая скульптура "Амур з голубам" з калекцыі Эрмітажа...

Манета Бактрыйскага царства.

...і алебастрывы "Амур..." з Гомельскага палаца.

Захапляльная гісторыя "Амура"

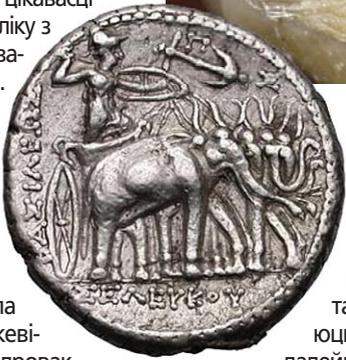
Раскопкі Геркуланума і Пампей у сярэдзіне XVIII стагоддзя паспрыялі цікаўнасці да антычнасці. Кіруючыся густамі свайго часу, Фёдар Іванавіч Паскевіч набыў для ўпрыгожання свайго гомельскага палаца і парку копіі скульптур вядомых еўрапейскіх майстроў на міфалагічныя сюжэты: Майсея работы Мікеланжэла, Меркурыя-аргусазабойцы (з 1939 года знаходзіцца ў музеі Рэспублікі Беларусь), "Выкраданне Алёны" і гэтак далей, а таксама — паводле сведчанняў палацавых вопісаў — антычныя творы, знойдзеныя на раскопках у Грэцыі.

Знаходзячыся ўвесь час навідавоку ў багата ўпрыгожанай Чырвонай гасцёўні, амур не прыцягваў да сябе асаблівай увагі і цікавасці наведвальнікаў, у тым ліку з прычыны адсутнасці сваёй "легенды", гісторыі. Яго цяжка судзіць з іншымі скульптурнымі творамі, што знаходзіцца ў палацы — ні па матэрыяле, ні па стылі іх нельга паставіць у адзін шэраг.

Гэта скульптура была набытая графам Паскевічам у часе адной з вандровак па Еўропе, пра што сведчыць запіс у дакументах музея за 1923 год: "Статуэтка "Амур" из жёлтого мрамора, с голубем в руке; левая рука отбита и повреждена. По рассказам бывш. старых служащих Паскевича эта статуэтка приобретена где-то в Греции; передают, что эта статуэтка будто бы результат археологических раскопок на Ионических островах и относят происхождение её тысячи за 2 лет до нашей эры. Достоверных письменных сведений не имеется".

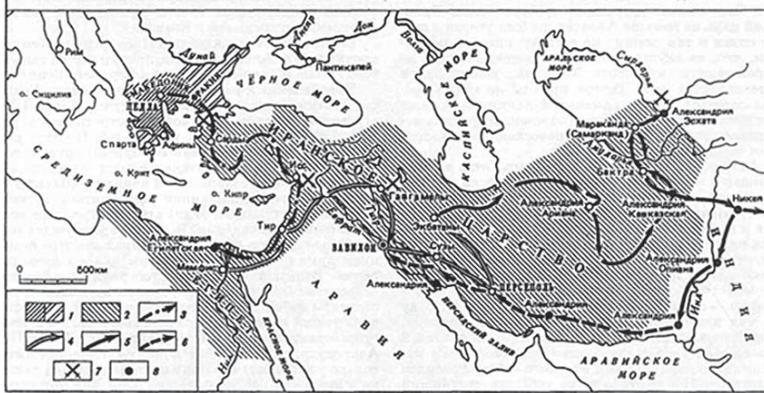
Рысы твару амура, аднак, далёкія і ад нашага разумення прыгажосці, і ад грэчаскіх канонаў: пухлявыя павекі і шчокі, невялікі рот з тоўстымі губамі знаходзіцца занадта блізка да носа, профіль зусім не грэчаскі, расслаблены выраз твару. Усё гэта хутчэй уласціва індюізму ці будызму.

Тое, што пошук аналагаў у гісторыі мастацтва застаўся безвыніковым, можа сведчыць аб унікальнасці нашай скульптуры. Заключэнне спецыяліста па скульптуры спадара Андросава з Эрмітажа, зробленае па чорна-белым фотаздымку, пра тое, што перад намі "Амур з голубам" — статуэтка XVIII стагоддзя, толькі паспрыяла жаданню знайсці ісціну. Напрыклад, паміж мармуровай скульптурай П'етра Б'ембі "Амур з голубам" (якраз XIX стагоддзя) з калекцыі Эрмітажа і нашай — нічога агульнага. Між тым як мастацтва пэўнага перыяду іх аднаюць агульныя стыльовыя рысы.

Толькі напрыканцы XX стагоддзя з'явілася мноства знаходак на тэрыторыі сучаснага Таджыкістана і Афганістана, якія вызначаюць нам напрамак далейшых даследаў па гэтай скульптуры. Служачыя Паскевіча сцвярджалі, што "амуру" дзве тысячы гадоў да Нараджэння Хрыстова. Але, калі краіна паходжання Грэцыя, адкуль індюісцкія рысы твару? Калі ж увіць, што скульптура родам з Сярэдняй Азіі, дык яе стылістыка не адпавядае пануючаму ў качавых народаў тае пары так званаму "звярынаму стылю", якому ўласціва стылізацыя і схематызм у выявах чалавека і жывёл. Вынікае, што наш амур з'явіўся значна пазней. У гэтай сувязі нагадаем,

Як вядома, "Хрыстос прыямліўся ў Гародні", а хто "прыямліўся" ў Гомельскім палацы?

Карта заваяваных паходаў войскаў Аляксандра Македонскага.

Страта

2 студзеня 2017 года пайшоў з жыцця Уладзімір Сямёнавіч Мурахвер, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, член Беларускага саюза мастакоў, член-карэспандэнт Расійскай Акадэміі мастацтваў, ганаровы член Расійскай Акадэміі мастацтваў.

Мурахвер Уладзімір Сямёнавіч нарадзіўся 5 снежня 1931 года ў горадзе Ананьева Адэскай вобласці. Пачатковую мастацкую адукацыю атрымаў у Ташкенскім рэспубліканскім мастацкім вучылішчы імя П.П. Бянькова. У 1959 годзе скончыў Ленінградскае вышэйшае мастацка-прамысловае вучылішча імя У.І. Мухайна, дзе вучыўся ў Б. Смірнова і К. Мітрафанова. У гэтым жа годзе У.С. Мурахвер пачаў працаваць на шклозаводзе "Нёман" горада Бярозаўка Лідскага раёна Гродзенскай вобласці. З 1963 па 1975 год — галоўны мастак шклозавода "Нёман", затым — старшы мастак завода. У.С. Мурахвер — актыўны ўдзельнік рэспубліканскіх і міжнародных выстаў. Яго творы знаходзіцца ў музеях і калекцыях замежных краін і Рэспублікі Беларусь, ён быў узнагароджаны медалямі і дыпламамі ВДНГ СССР і Беларусі. У 1979 годзе мастак атрымаў залаты медаль Міжнароднага Трыенале шкла і фарфару г. Ябланец (Чэхія), у 1990 годзе — сярэбраны медаль за дэкаратыўную кампазіцыю "Вандроўцы. Мір таму, хто ўваходзіць". У 2009 годзе быў удастоены сярэбранага медаля АМ СССР.

Дыяпазон творчасці У.С. Мурахвера ахопліваў шырокае кола інтарэсаў. Ён стаў ля вытокаў новага стылю "Нёманскага" шкла, беларускага мастацкага шкла другой паловы XX — пачатку XXI стагоддзя. Мастак уласціва вялікая любоў да шкла і бязмежная адданасць яму, бездакорнае валоданне прафесійнымі навыкамі, вялікая мастацкая культура. У.С. Мурахвер — аўтар шматлікіх узораў для масавай вытворчасці і стваральнік унікальных твораў, напоўненых жывым пачуццём і думкай пра свет, прыроду і чалавека. Кожная праца мастака — своеасаблівае даследаванне шкла, адкрыццё яго таямніц. Нароўні са шклом У.С. Мурахвер актыўна займаўся жывапісам і графікай, уасабляючы глыбокія вобразы і новыя ідэі.

Важнай і адказнай для У.С. Мурахвера з'яўлялася грамадская дзейнасць. У 1969 годзе па яго ініцыятыве і пад яго кіраўніцтвам у Бярозаўцы пачынае працу дзіцячая студыя выяўленчага мастацтва, якая пастаянна ўдзельнічае ў рэспубліканскіх выставах дзіцячай творчасці. Неаднаразова заваёвала ўзнагароды і ганаровыя званні майстроў спорту валебольнай каманда горада, арганізатарам і трэнерам якой таксама стаў У.С. Мурахвер. Мастак заўсёды здзіўляў невычарпальнай жывасцю энергіяй у творчасці і ў звычайным жыцці.

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея глыбока смуткуе ў сувязі са смерцю Уладзіміра Сямёнавіча Мурахвера і прыносіць спачуванні родным і бліжнім нябожчыка.

Алена КАЛУГІНА, малодшы навуковы супрацоўнік музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля

Выстава батлеек, навагодніх, календальных цацак і сувеніраў працуе ў выставачнай зале Віцебскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці. Пра гэта паведаміў вядучы метадыст названай установы Андрэй Струнчанка. Экспанаты, сабраныя з розных раёнаў Віцебшчыны, выраблены ў традыцыйных і сучасных тэхніках дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. У дэкарацыях выставы свае творчыя набыткі прадэманстравалі народны аматарскі тэатр “У пошуку” Лёзненскага раённага цэнтру культуры.

Прагера спектакля “Не Вожык” у выкананні ляльчага тэатра “Клуб ОК”.

Падчас адкрыцця выставы “Прыгажуні і Ерусалім”.

Пра “Book-фіта-бар”, перазагрузку Новага года і юбілей “Казак жыцця”

Яўген РАГІН

Яшчэ некалькі фактаў ад Андрэя Струнчанкі. Падведзены вынікі абласнога конкурсу-выставы “Ручнік як лёс”. Гран-пры атрымаў **Глыбоцкі** дом рамёстваў... У Культурна-гістарычным комплексе “Залатое кола **Віцебска** “Дзвіна” ладзяцца інтэрактыўныя праграмы для дзяцей “Новы год у Залатым коле: перазагрузка”. Гэта не толькі атракцыйны і гульні, але і майстар-класы народнага майстра Людмілы Кавальчук па вырабе керамічнага пёўніка... У абласным метадычным аддзяленні праём’ера спектакля “Не Вожык” у выкананні ляльчага тэатра “Клуб ОК”. Лялькі і дэкарацыі падрыхтавалі спецыялісты цэнтру Настасся Пруднікава і Лізавета Дзямідовіч.

У **Казловіцкай (Калінкавіцкай раён)** сельскай бібліятэцы дзейнічае міні-музей “Этнахатка сялянскага побыту”, якая адлюстроўвае побыт і культуру сялян XIX — пачатку XX стагоддзя. Музей быў адкрыты ў дзень Святога Мікалая Цудатворцы. Бібліятэкар Тамара Манько разам з чытачамі выканала абрад, што, як вядома, спрыяе выкананню жаданняў. Такіх музейчыкаў па сельскіх установах культуры вельмі шмат. Але “Этнахатка...” выгодна адрозніваецца ад іх тым, што займае аж тры пакоі, налічвае звыш за 300 экспанатаў, што былі калісьці неад’емнай часткай жыцця кожнай беларускай сям’і.

Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Лідскай** раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Дар’я Марцінкевіч паведамляе: “**Дварышчанская сельская бібліятэка ў любы момант можа ператварыцца ў “Book-фіта-бар” і сустрэць чытачоў духмянай гарбатай і салодкімі прысмакамі**”. Такі крэатыў разлічаны пакуль для дзяцей, але, думаецца, ад смачнай паслугі не адмовяцца і дарослыя.

Яшчэ адна інфармацыя ад Дар’і Марцінкевіч. У Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы адбылася цырымонія ўзнагароджання пераможцаў раённага літаратурнага конкурсу імя Веры Навіцкай “Дарослыя — дзецям”. Вера Навіцкая — пісьменніца канца XIX — пачатку XX стагоддзя, кіраўнік Лідскай прыватнай жаночай гімназіі.

Незвычайны “Book-фіта-бар” сустракае чытачоў у Дварышчанскай сельскай бібліятэцы.

Падчас адкрыцця міні-музея “Этнахатка сялянскага побыту”, у экспазіцыі якога — звыш за 300 экспанатаў.

Конкурс ладзіцца раз у два гады і мае дзве намінацыі: “Паэзія” і “Проза”. Лаўрэатамі конкурсу сталі Святлана Цішук, Ганна Рэлікоўская, Уладзімір Васыко.

“У **Баранавіцкім краязнаўчым музеі** выстаўляліся рэпрадукцыі карцін **ізраільскага мастака Андріяна Жудро**, — піша Ангеліна Занька з аб’яднання “Юны рэпарцёр” **Ганцавіцкага** раённага цэнтру дзіцячай і юнацкай творчасці. — Яны спадабаліся дырэктару **Ганцавіцкага раённага краязнаўчага музея Наталлі Кулеш**. Яна звязалася з бацькамі мастака, якія жылі ў **Баранавічах**, дамовілася аб выставе ў сваёй установе. **Выстава называецца “Прыгажуні і Ерусалім”**.”

21 снежня **Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны** прыняў мільённага наведвальніка. Яскравы доказ высокай запатрабаванасці гэтай установы.

Мастацтвазнаўца **Марына Загідуліна** распавядае пра святкаванне 125-годдзя **Максіма Багдановіча**, якое адбылося ў **Гродзенскім** доме-музеі паэта. Урачыстасці распачаліся адкрыццём выставы “Апошні рамантык...” На ёй прэзентуюцца жывапісныя і скульптурныя творы гродзенскіх і мінскіх мастакоў з фондаў Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея.

У працяг тэмы — ліст загадчыка аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Мастоўскай** раённай бібліятэкі **Надзеі Наваградскай**. Яна піша: “**Фінальным этапам раённага бібліятэчнага конкурсу “Год культуры крочыць па краіне” стаў творчы арт-праект “Нязгасная зорка на беларускім небасхіле” (да 125-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча). Працавала выстава, якая знаёміла з творчасцю класіка. З экспанатамі дапамаглі Гродзенскі музей**

Максіма Багдановіча і Гудзевіцкі дзяржаўны літаратурна-краязнаўчы музей. А вучні Мастоўскай школы мастацтваў паказалі свае малюнкi, прысвечаныя паэту. А завяршыла праект літаратурна-музычная імпрэза”.”

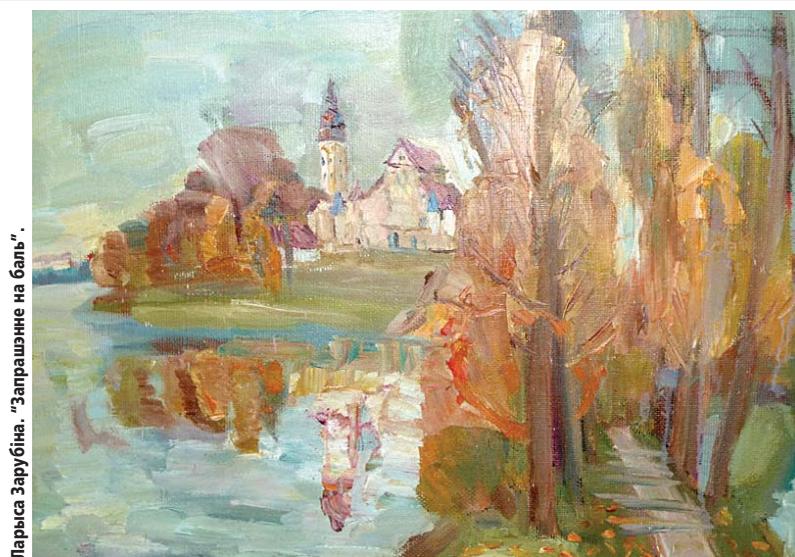
Вядучы метадыст **Шучынскага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці **Алена Барэль** паведаміла пра шанаванне здольнай моладзі раёна ў сферы культуры. Мерапрыемства прайшло 29 снежня і называлася “**Феерверк талентаў**”. “**Ганаровая грамата Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь**, — піша аўтар, — была ўручана ўзорнаму фальклорнаму калектыву “**Скарбоначка**” аддзела культуры і вольнага часу “**Дэмбраўскі сельскі дом фальклора**”.

3 **Лёзна** даслалі інфармацыю пра раённую творчую прэмію “Сунічка”. Па выніках мінулага года яе атрымалі народны вакальны калектыв “**Кансананс**” і дзіцячая эстрадная студыя “**Новае пакаленне**”, танцавальны ансамбль “**Смайлікі**” Раённага цэнтру культуры; калектыв Раённага дома рамёстваў; мастак РДР **Тамара Сяднёва**; тэатр “**Батлейка**” **Дабрамыслінскага** філіяла **Лёзненскай ДШМ**; дырэктар ДК аграпрадка **Дабрамыслі** **Аляксея Агееў**... Усяго — сямнаццаць пераможцаў па самых розных намінацыях.

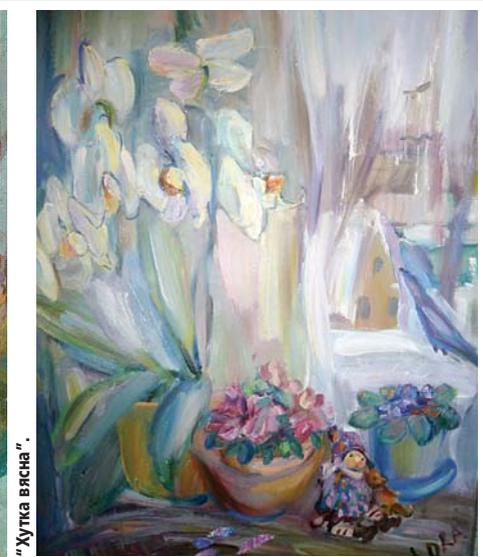
Намеснік дырэктара па навуцы **Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа** **Ірына Казловіч** упэўнена, што “**Казкі жыцця**” класіка — гэта глыбі-

ня, гэта тая кніга, якую трэба чытаць сам-насам, няспешна, удумліва. Апошняя апавяданне філасофскага твора з’явілася ў 1956 годзе. А стваралі казкі жыцця амаль паўстагоддзя.

На базе **Мётчанскага вучэбна-педагагічнага комплексу “дзіцячы сад — сярэдняя школа” Барысаўскага раёна** адбылося святкаванне 20-годдзя **Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, фальклорнага гурта “Берагіня”**. Пра гэта паведаміла дырэктар установы **Таццяна Варона**. Да падзеі была прымеркавана канферэнцыя “**Традыцыйная культура і дзеці**” з удзелам беларускіх навукоўцаў у галінах педагогікі, этнаграфіі і фальклорыстыкі.

Ларыса Зарубіна. “Запрашэнне на бал”.

“Хутка вясна”.

У **Нацыянальным гісторыка-культурным музеі-запаведніку “Нясвіж”** пад назвай “**Нясвіжскі праменад**” **выстаўлены жывапісныя работы Ларысы Зарубінай. Яна імкнецца да стварэння філасофскіх вобразаў ды паэтычных фантазій, арыентуецца на пазітыўнае разуменне гармоніі.**

Аснова экспазіцыі — пейзажы **Нясвіжа**, іншых гістарычных месцаў **Беларусі**: **Заслаўя**, **Лагойска**, **Лошыцы**,

Прысвечана Нясвіжу і...

Вязынкі... Экспазіцыя была задумана як адно са звёнаў у вялікім праекце “**Легенды мясцовасці**”. А дагэтуль былі выставы ў **Мірскім замку**, **Музеі гісторыі горада Мінска**...

Ларыса Зарубіна з мальбертам часцей за ўсё можна сустрэць восенню (“**Нясвіж восенню**”, 2013). Цёплыя тоны перацякаюць у залаты каларыт. Стан прыроды, змены святла і колеру перададзены выключна дакладна. Але

шмат у майстра і зімовых пейзажаў ды нацюрмортаў з кветкамі (“**Зімовы дзень**”, 2016, “**Хутка вясна**”, 2014, “**Зімовы нюанс**”, 2014).

А карціны “**Сілуэты мінулага**”, 2012 і “**Запрашэнне на бал**”, 2014 — суцэльная дзея, тэатральная гістарычная пастаноўка, адметная лірычнай музычнасцю і энергічным рытмам мазкоў.

Таццяна МАЛЫШАВА

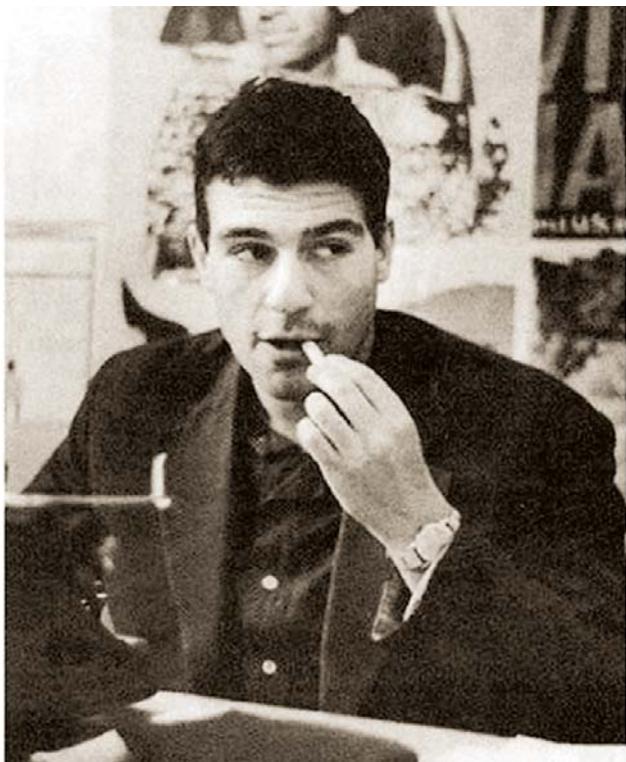
Гэты ахматаўскі радок я вырашыў узяць у якасці падзагаловак маіх успамінаў пра тое, якім быў у юнацтве Сяргей Данатавіч Даўлатаў у час маіх з ім сустрэч у кароткі леныградскі студэнцкі перыяд пачатку 1960-х, калі да яго пісьменніцкай кар’еры было яшчэ вельмі і вельмі далёка.

Барыс КРЭПАК

Шмат гадоў таму мяне папрасілі пра Даўлатава напісаць успаміны. Я доўга марудзіў, бо мяне спыняў якісьці “гормаз”: Даўлатаў пасля смерці, як гэта часцяком здараецца з таленавітымі і неардынарнымі асобамі, зрабіўся папулярным на ўвесь культурны свет. Невыпадкова, што ўпоравень з Бродскім і Салжаніцыным ён сёння ўваходзіць у тройку найбольш вядомых за мяжой рускамоўных аўтараў канца XX стагоддзя. Дастаткова нагадаць, што яго творы перакладзены на 30 моў свету, уключаючы японскую. Па яго прозе здымаюцца мастацкія фільмы, у тым ліку апошні — “Канец цудоўнай эпохі” Станіслава Гаварухіна — экранізацыя расказаў са зборніка Даўлатава “Кампраміс”; ставяцца спектаклі і называюцца вуліцы, як гэта не так даўно адбылося ў Нью-Ёрку і ва Ухце (Рэспубліка Комі), не кажучы пра ўстаноўленыя яму ў розных гарадах помнікі і мемарыяльныя дошкі. А сёлета мы пачынем і поўнаметражны мастацкі фільм рэжысёра Аляксея Германамалодшага, які так і будзе называцца “Даўлатаў”, дзе ў галоўных ролях здымаюцца сербскі акцёр Мілан Марыч і Артур Бячасных (Іосіф Бродскі), той самы, што зняўся ў ролі “рыжэга” ў нядаўнім серыяле “Таямнічая страць” паводле Васіля Аксёнава. Уся гэта слава, на жаль, пасмяротная...

Словам, я тады, 18 гадоў таму, усё ж наважыўся і вырашыў унесці свой мемуарны ўклад у гэтую справу: надрукаваў у “Культуры” невялічкі, эскізнага плану, артыкул пра мае стасункі з Сяргеем у 1960-х. І вось прайшло шмат гадоў, і я зноў вярнуўся на сустрэчу з Сяргеем Даўлатавым. І што цікава. Калі я пачынаў працаваць над сённяшнім матэрыялам, мне раптам згадаўся мой сябра Уладзімір Мулявін (яго 76-ы дзень народзінаў адзначым 12 студзеня), лёс якога нейкімі нябачнымі ніткамі аказваўся пераплецены з лёсам Даўлатава. Памяркуйце самі: абодва нарадзіліся ў 1941 годзе, і год 2016-ы стаў юбілейным і для Песняра, і для аўтара іскрамётных кніг “Зона”, “Кампраміс”, “Запаведнік”, “Чампадан”, якія маглі, каб лёс склаўся па-іншаму, адсвяткаваць у асяроддзі шматлікіх прыхільнікаў свае 75-годдзі.

Калі Мулявін ляжаў у лечкамісіі (праблемы з камянямі ў нырках), я вырашыў прынесці яму два першыя тамы (з трох тамоў, тады выдадзеных выдавецтвам “Лімбаус-прэс”) прозы Даўлатава з цікавым афармленнем “міцка” Аляксандра Фларэнскага. Да гэтага Валодзя не чуў пра

Сяргей Даўлатаў. Пачатак 1960-х.

Пушкіне: “Бываюць странности сближенья...”

Наогул, успаміны — рэч даволі небажэспечная. Чалавек памірае — і пачынаецца міфалогія. Таму я хачу сказаць адразу: не магу лічыць сябе бліжэйшым сябрам Даўлатава, хаця амаль два гады нашы шляхі, зусім не звязаныя з літаратурнай прасторай, часта перасякаліся там і сям. Мне няёмка ставіць сябе ў адзін шэраг з такімі гучнымі мемуарыстамі, як Іосіф Бродскі, Леў Лосеў, Ігар Яфімаў, Яўген Рэйн, Андрэй Ар’еў, Аляўціна Дробыш, Пётр Вайль, якія непараўнальна бліжэй ведалі Сяргея. Але людзей са студэнцкага і “пасляармейскага” перыядаў жыцця Даўлатава, якія тады, у леныградскія часы, яго дастаткова блізка ведалі, засталася вельмі мала. Памерлі Вячаслаў Веселаў, Фёдар Чырскоў, Самуіл Лур’е,

кладней кажучы, “кароткачасовых”, да якіх належыць можа, і я, было заўсёды шмат. Асабліва ў той перыяд, калі ён як пісьменнік ніяк сябе не выяўляў, хаця нешта пісаў “у стол”, забаўляўся вершычкамі, і час ад часу друкаваўся ў шматтыражнай газеце “Знамя прогресса” оптыка-механічнага завода, а пазней — і ў дзіцячым часопісе “Костёр”. А яшчэ пазней нейкія рэцэнзіі нават друкаваліся ў “тоўстых” часопісах “Нева”, “Звезда”, “Юность”. Але сваю тагачасную цану як журналіста Сяргей ведаў добра. Па яго ўласных словах, гэтыя нарысы “нагадваюць найгоршыя рэчы сярэдніх прафесіяналаў”, так бы мовіць, кан’юктурнае барахло. Гэта самаацэнка цалкам у даўлатаўскім духу...

Пра кароткі студэнцкі перыяд Даўлатава напісана не

ры, Седняве з выдатнымі савецкімі мастацтвазнаўцамі і культурологамі таго часу. А вось — і запісы, нейкія пачыркушкі, адрасы, месцы сустрэч, якія звязаны непасрэдна з Даўлатавым.

Дзіўна, канешне, што ён трапіў на мае старонкі: тады Сяргей нічым асаблівым не вызначыўся сярод іншых, не лічыў яго выгляду, высачэзнага росту, 47-га памеру абутку, прыроднага сарказму і дару іранізаваць над усімі, хто трапляў у поле яго зроку. Але ён быў надзвычайным віртуозам па “частцы выпіць”, і ў гэтай галіне яму не было роўных. Любімыя напоі таго часу — танняя віны “Сонцдар”, “Агдам”, “Тры сямёркі”, не цураўся і піва, асабліва ў добрай кампаніі. Можа, таму ён быў своеасаблівым кумірам сярод тагачаснай багемнай інтэлігенткай моладзі, у лік якой уваходзілі, у асноўным, філолагі, пачаткоўцы-літаратары і журналісты, мастакі, спартсмены, тэатралы, хаця выяўленчае мастацтва ў любых яго правах Сяргей прыныпова ігнараваў. Хоць, як я потым пераканаўся, іншы раз яго з’едлівыя, калючыя заўвагі наконт жыцця і архітэктуры проста ўражвалі.

Дык вось, я ніколі не думаў, што мае “дзённікі” калі-небудзь мне спатрэбяцца. Мабыць, гэта была моц ранейшай звычкі: у школьных гадах ў агульных сшытках я вёў дзённік — падрабязна, акуратна, дзень за днём. Ну, а ў студэнцкую пару і пазней, у Мінску, агульныя сшыткі мне замянілі кішэнныя бланкеты. І няхай потым прыйшлі ім на змену “крутыя” дыктафоны, са сціплымі бланкетамі я паранейшаму не расстаюся...

Безумоўна, на пачатку канца “адлігі” ніхто не мог меркаваць, што гэты, “свой у дошку”, волат з “фізічным лішкам”, прасцей кажучы, — Сяргей, Сяргук, Серж, Даўлат — стане тым Даўлатавым, якога сёння чытаюць літаральна ўсе, як чытаюць Чэхава, Мапасана, О’Генры, Купрына, Зошчанку, Джэка Лондана. Вось толькі, на вялікі жаль, два нешматслоўныя лісты, напісаныя мне Сяргеем яшчэ задоўга да эміграцыі (адзін — з Леныграда ў Мінск, другі — з Пушкінскага запаведніка) і кароткая цікавая запіска, пакінутая мне (пасля яго вяртання з Комі ССР) у інтэрнаце на Мытнінскай набярэжнай, 5/2, некуды зніклі. Магчыма, яны здесці глыбока схаваліся ў маіх архівах, дзе чорт нагу зломіць, альбо проста згубіліся падчас кватэрных пераездаў. Таксама шкада, што хутка знасіў фінскія “фарцовачныя” шкарпэткі, падараваныя мне Сяргеем, які часам не цураўся займацца фарцоўкай. Захаваў бы, каб ведаў, што ён стане такім знакамітым (жартую, канешне).

Наогул, маё знаёмства з Даўлатавым адбылося вельмі незвычайна. Зараз у першыню падрабязна раскажу пра тое, як гэта было.

Даўлатаў, “свой у дошку”

Ёсць што згадаць пра легенду: “А юнацтва было як малітва нядзельная”

З першай жонкай Асіль Пекуроўскай. 1960 год.

такага пісьменніка. І з таго дня Сяргей Данатавіч стаў, здаецца, ці не ўлюбёным прэзаікам Мулявіна — пасля кнігі пра Швейка Яраслава Гаўшака. Па яго словах, ён і потым перачытваў апавяданні Сяргея па некалькі разоў, бо для яго даўлатаўскія рэчы былі лепшымі лекамі ад усіх хвароб. Дарэчы, кніжка Валерыя Папова “Даўлатаў”, як высветлілася, была апошняй прачытанай Святланай Пенкінай-Мулявінай за месяц да сваёй нечаканай смерці. Я даў яе Святлане ў час яе прабывання ў жніўні мінулага года ў нас на лецішчы на Браслаўшчыне.

Пасля смерці Даўлатава і Мулявіна ў абодвух пачалося “другое ўзыходжанне” на суветны Алімп: з’яўляюцца помнікі ў іх гонар, мемарыяльныя дошкі, назвы вуліц, ствараюцца фільмы, выдаюцца кнігі, артыкулы, навуковыя даследаванні, успаміны, пісьмы, выяўляюцца новыя архіўныя дакументы... Наогул, у абодвух можна знайсці і нейкія агульныя прыхільнасці і інтарэсы да суветнай

культуры — што тычыцца літаратуры, музыкі, кінематографа: Хэмінгуэй, Мапасан, О’Генры, Яраслаў Гаўшак, джаз Дзюка Элінгтона, Луі Армстронга і Чарлі Паркера, рок-н-ролл (асабліва песня “Rock Around the Clock”), “Бітлз”, Джордж Гершвін, трафейныя фільмы... Ды што там казаць: жыццё і творчасць абодвух былі далёка не ўсыпаны ружамі, мабыць, драм на жыццёвым і творчым шляху было, па вялікім рахунку, больш, чым паўнаважкага шчасця...

І пражылі яны абодва вельмі мала: адзін — 49 гадоў, другі — 62... Магчыма, Усявышні вырашыў, што яны да канца зрабілі ўсё, што ім было загадзя прызначана... У прынцыпе, яны маглі б і сустрэцца ў Нью-Ёрку, каб Даўлатаў трошкі раней эміграваў за акіян, але мулявінскія “Песняры” тройчы гастралявалі па ЗША тады, калі будучы пісьменнік яшчэ жыў у СССР і пра сваю эміграцыю не заікаўся. Але пра Мулявіна, смею дапусціць, канешне ж, ён ведаў. Словам, амаль па

Малюнак Аляксандра Фларэнскага да трохтомніка Сяргея Даўлатава. 1993 год.

вельмі шмат, асабліва ў параўнанні з эмігранцкім часам. Вось я і вырашыў сёння дадаць колькі слоў у гэтым рэчышчы пасля таго, як культурны свет у пачатку верасня 2016 года адзначыў 75-годдзе з дня нараджэння славутага прэзаіка, да якога Сяргей не дажыў 26 гадоў. Дзіўная рэч, памяць мая, якая, зразумела, старэе з кожным годам, чамусьці ўсё часцей і часцей вяртаецца да тых, хто быў калісьці побач і хто раней правіўся на лодцы Харона ў царства Аіда. У маім жыцці было нямала розных сустрэч: адны запамніліся дэталева, нібыта ўсё адбывалася ўчора, іншыя зніклі ў тумане памяці, пакінуўшы пасля сябе няпэўныя абрысы; трэція — нібыта адбываліся не з табой, а з нейкім таямнічым дваінніком, якому ты пазіраваў збоку...

Сяргей Даўлатаў — з першага шэрагу. Дзякую богу, у мяне ў хатнім архіве захаваліся шмат дзённікавых бланкетаў з часоў юнацтва і малодасці, куды я, не ведаючы чаму, заўсёды ўносіў розныя запісы, адрасы, афарызмы, вершы, кароткія справаздачы пра тое, што адбылося напярэдадні, урыўкі гутарак з цікавымі людзьмі і гэтак далей. Вось, напрыклад, алоўкам зробленае нататкі пра Яўсея Маісеенку, Рурыка Іўнева, Сяргея Канёнкова, Анатоля Зверава, Вадзіма Сідора, таксама пра Льва Гумілёва, Уладзіміра Маўродзіна, Міхаіла Каргера і іншых маіх універсітэцкіх настаўнікаў. Пра сустрэчы ў дамах творчасці ў Паланзе, Сенежы, Дзінта-

Працяг чытайце ў наступных нумарах.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."
Выставы:
■ Выстава твораў рускага жывапісу XIX—XX стст. са збору Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага.
■ Выстава **"Свет нябесны на зямлі"** — да 30 студзеня.
■ Выстава **"Майстры Віленскай школы Міхась Сеўрук і Пётра Сергіевіч. Жывапіс і графіка з прыватных калекцый"** — да 23 студзеня.
■ Выстава твораў Юрыя Карачуна (1931–1997), прысвечаная 85-годдзю з дня нараджэння мастака — да 23 студзеня.
■ Выстава **"Калядная казка"**, прысвечаная святу Раства Хрыстова — да 10 студзеня.
■ Цыкл лекцый **"Музейныя гісторыі"** — да 11 студзеня (кожную сераду а 19-й, Малая зала).

■ Акцыя **"Культурныя канікулы"** з новымі экскурсійнымі маршрутамі па залах музея — да 14 студзеня.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
■ **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
■ **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
■ Выстава чароўных лялек мастака Настасіі Адамовіч **"Краіна цудаў"** — да 23 студзеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Дзіцячая навагодняя праграма **"На Каляды ў музей!"** — 14 студзеня.
■ Кожную суботу ў 12.00 — майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў, саломкапляценні і роспісе яек.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."
Выставы:
■ Выставачны праект **"Ад рымскага дынарыя**

да беларускага рубля" — да 1 чэрвеня.
■ Выстава **"Час цудаў. Зімовыя святы і забавы"** — да 28 лютага.
■ Выставачны праект **"Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага"** — да 15 студзеня.
■ Выстава фотаздымкаў Вадзіма Качана **"Стары Мінск"** — у галерэі музея.
■ Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.
■ Выстава **"Музей ёланчых цацак"** — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Шматвектарнасьць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ "Выстава насякомаедных раслін".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава **"Шумлівая пярнатая вясёлка"** — да 13 сакавіка.
г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон").
Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава **"Сафары парк"** — да 1 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
■ "Беларуская музычная культура XX ст."
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
■ Выстава **"Стары куфар і прыгажуня ёлка"** з калекцыі Наталлі Кавалёвай — да 15 студзеня.
■ Выстава дзіцячай творчачы **"Калядныя замалёўкі-2016"** — да 22 студзеня.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Майстар-класы:
■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі **"Асновы акцёрскага майстэрства"** для дзяцей

ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава **"Запаветныя жаданні"** ў рамках праекта "Спадарыня лялька" — да 15 студзеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Свардлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
Пастаянная экспазіцыя.
■ Навагодняя рэтраспектыва **"Неверагодныя прыгоды"** (добрыя фільмы для ўсёй сям'і Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм") — да 5 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"На мой кліч вечавы..."**, прысвечаная жыццю і творчасці Янкі Купалы ў перадаваены час і ў першыя гады Вялікай Айчыннай вайны, — да 2 студзеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Спадчына Святой Еўфрасіні Полацкай"** — да 15 студзеня.
■ Выстава **"Апладысменты скрозь стагоддзі"** — да 15 студзеня.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
■ Выстава **"Нясвіжскі праменад"** Ларысы Зарубінай — да 29 студзеня.
Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Музейны праект **"Забутыя мелодыі"** — да 31 студзеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя
■ Выстава **"На варце. 3 гісторыі формы СССР"** — да 15 студзеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваная экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
■ Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**.
■ Музейная творчая майстэрня.
■ **"Да Коласа на Новы год"** (святочная праграма для дзяцей).
■ Выстава мастацкіх работ

Людмілы Пятруль да 90-годдзя зборніка алегарычных апавяданняў **"Казкі жыцця"** — да 20 студзеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
Акцыі:
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.
■ **"Калядкі ў Купалавым доме"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў, іх бацькоў і настаўнікаў — да 31 студзеня (акрамя суботы і нядзелі).

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.
■ Выстава **"ROBO ART"** — да 29 студзеня.
■ Выстава **"Польшча. Архітэктура"** — да 15 студзеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ **"Мінск губернска. Шляхецкі побыт"**.
■ Міжнародная выстава сучаснага мастацтва **"Ад Лісабона праз Мінск да Уладзівастока"** — да 5 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
■ Выстава **"Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).
ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па

гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Виртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЪСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава фатаграфіі **"Дарогай майстра"** ўдзельнікаў фотаклуба "Мінск" на пацвярдзэнне звання "Народны самадзейны калектыў" — да 8 студзеня.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава **"Па слядах мамантаў"** — да 15 студзеня.

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ
г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Экспазіцыі:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцёўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
Выставы:
■ Выстава **"Прыстанак міласэрнасці. Мастацтва тыбецкага будызму"** са збору Дзяржаўнага Эрмітажа — да 22 студзеня.
■ Персанальная фотавыстава Юрыя Бірукова **"Бласлаўлёная зямля. Падарожжа па будыцкіх месцах"** — да 22 студзеня.
■ Выстава **"Прыватная калекцыя"** Кацярыны Раждэсцвенскай (Масква) — да 5 лютага.
■ Выстава фотаздымкаў пачатку XX стагоддзя з відамі парку і інтэр'ераў палаца Паскевічаў **"Сведкі палацавай эпохі"** — да 22 студзеня.
■ Выстава **"Тры цвікі"** (у рамках праекта "Новае ў археалогіі Гомельшчыны") — да 31 студзеня.
■ Выстава **"Свет старажытных людзей"** — да 5 лютага.

Вежа палаца
Экспазіцыя:
■ **"Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы"**.
Выставы:
■ Выстава **"Эпоха гігантаў: таямніца рэканструкцыі набярэжнай ракі Сож"** — да 31 студзеня.
■ Выстава **"Норавы эпохі ў еўрапейскім рамане"** — да 31 студзеня.
■ Міні-выстава да 95-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Мікалая Палянкова. *Паўночнае крыло палаца*
Экспазіцыя:
■ **"Zooterra"**.
Выстава:
■ Выстава **экзатычных жывёл. Зімовы сад**
■ **"Свет субтрапічных**

раслін і жывёл".
Вежа агляду.
Спачывальня князёў Паскевічаў.
■ Інтэрактыўны праект для школьнікаў **"Вялікі музей для цікаўных сяброў"**.

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ
г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.
■ Выстава **"У баях за вызваленне"**.
■ Выстава **"Ваенна-гістарычная мініяцюра"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ **"Прырода Лідчыны"**.
■ **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
Выставы:
■ Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахваера"**.
■ **"Вядзем пачатак мы ад Гедыміна..."**.
■ Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
■ Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
■ Выстава **"Вайны свяшчэнных старонкі"**.
■ Выстава **"Надзеіны шчыт краіны"**.
■ Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"**.
■ Выстава **"Жыве мая ліра нанова!"**, прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЁЎСКИ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР
г. Іўе, вул. 17 верасня, 9.
Тэл. (8-01595) 2-68-96
■ Экспазіцыя **"Пад адзіным небам праз стагоддзі"** ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
■ Выставы **"Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна"**.
■ Выстава габеленаў Марыі Старасцінай **"Натхненне"**.
■ Прадстаўленні ляяльнага тэатра "Батлейка".

ГАЛЕРЭІ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава **"Зачараванне вышых карцін"** клуба "Сюзор'е" — да 12 студзеня.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ТЭАТРЫ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ **8 — "Церам-Церамок"** (опера ў 2-х дзях) І.Польскага. Навагодняя праграма ў фае тэатра. Пачатак ў 10.30.
■ **8 — "Жар-птушка"** І.Стравінскага, **"Шапэніяна"** Ф.Шапэна, **"Балеро"** М.Равеля

(балеты ў адной дзеі).
Пачатак а 17-й.
■ **10 — "Вяселле Фігара"** (опера ў 4-х дзях) В.А.Моцарта.
■ **11 — "Дон Кіхот"** (балет ў 3-х дзях) Л.Мінкуса.
■ **13 — Вялікі навагодні баль.**
Пачатак а 20-й.

РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ **8 — "Фінт-Круазз"** (дзве сучасныя камедыі) Д.Багаслаўскага, В.Красоўскага.
■ **10 — "Тры Жызэлі"** (драма) А.Кур'ячка.
■ **11 — "Пелікан"** (ода злчыннай жарсці) А. Стрындберга. Прэм'ера.
■ **12 — "Містар Розыгрыш"** (гўльні дарослых) С.Кандрашова.
■ **13 — "Адамавы жарты"** (камедыя) С.Навуменка.
■ **14 — "Адэль"** (гісторыя кахання) Я.Таганова.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
■ **8 — "Баль у Папялушкі"** (музычны шоу-канцэрт для дзяцей і дарослых у адной дзеі). Пачатак аб 11-й і а 14-й.
■ **8 — "Клеапатра"** (балет у 2-х дзях) Г.Шайдулавай. Прэм'ера. Пачатак а 18-й.
■ **13 — "Ляточная мыш"** (аперэта ў 3-х дзях) І.Штраўса.
■ **14 — "Таемны шлюб (Граф**

Люксембург)" (аперэта) Ф. Легара. Пачатак а 18-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ **8 — "Прынцэса цырка і Дзед Мароз"** (танцавальна-забаўляльная праграма **"Новы год у краіне гномаў"** для дзяцей ад 3 гадоў). Пачатак аб 11-й і а 14-й.